

Sisällys

1	YLEINEN OSA	4
1.1	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma.....	4
1.2	Toimintaympäristön muutokset.....	4
1.2.1	Tietojärjestelmien kehittäminen	4
1.2.2	Tulevaisuuden organisaatorakenteet.....	5
1.2.3	Lainsäädännön muutokset	5
1.2.4	Koronatilanteen vaikutus ympäristöterveyteen	6
1.3	Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön kuvaus	6
1.4	Valvontasuunnitelman sisältö	6
1.5	Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen.....	7
1.6	Valvonnan voimavarat ja henkilöstöresurssien riittävyys	7
1.6.1	Valvonnan voimavarat.....	7
1.6.2	Henkilöstöresurssien riittävyys	8
1.7	Riskinarviointi.....	10
1.8	Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytetty aika.....	11
1.9	Ohjaus ja neuvonta	11
1.10	Näytteiden otto ja tutkiminen	12
1.10.1	Valvontaprojektit ja -hankkeet	12
1.11	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	13
1.12	Valvonnasta perittävät maksut	13
1.13	Valvontahenkilöstön pätevyys ja koulutus	13
1.13.1	Koulutussuunnitelma vuodelle 2023.....	14
1.14	Laatutyö	15
1.15	Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.....	16
1.16	Valvontatietojärjestelmät	16
1.17	Viestintä	16
1.18	Ympäristöterveys ja sidosryhmät.....	17
2.	ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA.....	19
2.1	Johdanto	19
2.2	Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet	19
2.3	Valvontakohteet	19
2.4	Valvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyminen	19
2.4.1	Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröinti.....	20
2.4.2	Elintarvikehuoneiston hyväksyminen.....	20
2.4.3	Alkutuotannon rekisteröinti.....	20
2.4.4	Alkutuotantopaikan hyväksyminen	20
2.5	Tarkastusten suunnittelu ja toteutus sekä painopistealueet.....	20

2.5.1	Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika.....	22
2.5.2	Tarkastus	23
2.5.3	Tarkastuskertomus.....	24
2.5.4	Hallinnolliset pakkokeinot.....	24
2.6	Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta.....	25
2.7	Lausunnot	25
2.8	Näytteenotto, näytteen tutkiminen ja tutkimustulokset	25
2.8.1	Varautuminen ruokavälitteisen sairastumisen tai muun terveyshaittaepäilyn selvittämiseen	26
2.9	Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot.....	26
2.10	Neuvonta ja ohjaus	27
2.11	Elintarvikevalvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi	27
3.	TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	32
3.1	Johdanto	32
3.2	Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät	32
3.4	Tarkastusten sisältö	34
3.5	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys.....	36
3.5	Näytteenotto, näytteiden tutkiminen ja tutkimustulokset	37
3.5.1	Talousvedet	37
3.5.2	Uimavedet.....	38
3.5.3	Sisäympäristön laatu.....	39
3.6	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	40
3.7	Valvonnan painopistealueet	40
3.7.1	Omavalvonnan tukeminen.....	40
3.7.2	Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö	41
3.8	Valvontakohdetyypikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys	42
3.8.1	Riskiluokat	46
3.8.2	Tarkastustiheys.....	46
4.	TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA.....	50
4.1	Johdanto	50
4.2	Tupakkalain valvonta	50
4.3	Hakemusten käsittely	51
4.4	Myyntiluvan peruuttaminen	52
4.5	Tarkastukset ja painopistealueet.....	52
4.6	Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat ja valvontakohteiden määrä.....	52
4.7	Näytteenotto ja valvontanäytteet	53
4.8	Lupa- ja valvontamaksut	53
4.9	Nikotiinivalmisteet	53

5. SUUNNITELMA ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNASTA JA KUNNAN JÄRJESTÄMISTÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUISTA.....	55
5.1 Johdanto	55
5.2 Toimintaympäristö.....	55
5.3 Voimavarat.....	55
5.3.1 Resurssitarpeen kartoitus.....	55
5.3.2 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit.....	58
5.3.3 Henkilökunnan pätevyys ja koulutussuunnitelma	59
5.3.4 Yksityiset eläinlääkäripalveluiden tuottajat alueella	59
5.4 Tietojärjestelmät.....	59
5.5 Yhteistyö ja viestintä	60
5.6 Maksut	60
5.7 Valvonnan toimeenpano	61
5.7.1 Eläinten terveyden valvonta	61
5.7.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	64
5.7.3 Seuranta	65
5.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano	65
5.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut	65
5.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	66
5.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu.....	66
5.8.4 Palvelujen saatavuus	66
5.8.5 Ostopalvelut.....	66
5.9 Valvontasuunnitelman seuranta ja arviointi	67
5.10 Palaute ja toiminnan kehittäminen.....	67

1 YLEINEN OSA

1.1 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Ympäristöterveydenhuollon valvonnalta edellytetään, että se on suunnitelmallista, riskiperusteista ja oikein kohdennettua. Sitä tulee tehdä riittävin voimavaroin ja tehokkaasti, kohdellen toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös, erityisesti seurantatarkastusten avulla, todennettava, että toimija poistaa toiminnassaan todetut epäkohdat.

Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimeenpanosta on kunnilla. Ympäristöterveydenhuollon keskusvirastot Ruokavirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ovat valmistelleet vuosille 2020–2024 ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman, johon toimialakohtaiset valvontaohjelmat liittyvät. Valtakunnallisilla valvontaohjelmilla ohjataan kuntien valvonnan suunnittelua ja yhtenäistetään valvonnan ohjausta. Yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sisältää seuraavat toimialakohtaiset valvontaohjelmat: terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat sekä Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman, johon kuuluvat elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon ohjelmat.

Valtakunnallisen, ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemana valvontaohjelmakaudella 2020–2024 on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyön edistäminen. Yhteistyön edistäminen on todettu tärkeäksi keinoksi ympäristöterveydenhuollon tavoitteiden toteutumiseksi.

Vuonna 2022 toteutettiin ensimmäisen kerran valvonnan perusmaksun laskutus, ja tämän vuoksi kohdennettiin runsaasti voimavaroja VATI -kohdetietojärjestelmän tietojen ajantasaisuuden varmistamiseen. Vuonna 2023 pyritään suuntaamaan resursseja tarkastusten ohella yhä enenevässä määrin ohjaukseen ja neuvontaan. Asiakastytyväisyyskyselyjen mukaan toivotaan erityisesti lainsäädännön muutoksiin liittyvää tiedottamista ja neuvontaa.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

1.2.1 Tietojärjestelmien kehittäminen

Vuoden 2021 alusta lähtien ympäristöterveydessä on hyödynnetty valtakunnallista Ilppa-ilmoitusjärjestelmää ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmän VATIn osana. Ilppa-järjestelmän kautta toimijat voivat tehdä ilmoitukset toimintansa aloittamisesta ja lopettamisesta sekä toiminnassaan tapahtuvista muista muutoksista.

Ympäristöterveyden asiakirjojen arkistointi ei toistaiseksi ole sähköisessä muodossa D10-järjestelmään vietyjä päätöksiä ja lausuntoja lukuun ottamatta. VATI-järjestelmässä käsiteltävien asiakirjojen tulostamisesta ja arkistoinnista luovuttiin lokakuussa 2022, ja jatkossa nämä säilytetään VATI-järjestelmän lisäksi kaupungin sisäisellä verkkoasemalla, kunnes saadaan luotua sähköinen rajapinta kaupungin asiakirjahallintoon myös näiden dokumenttien osalta.

Eläinlääkintähuollon puolella ELTE-tietojärjestelmä on toteutusvaiheessa ja sen ensimmäinen versio (eläinlääkintätapauksen ja epidemioiden hallinta) on rajatussa käytössä.

Järjestelmä tulee käyttöön vaiheittain vuosien 2020-2023 välillä. Vuonna 2023 ELTE-järjestelmään on tulossa osioita eläinten lääkitsemisen valvonnan tarpeisiin. Lisäksi eläinten hyvinvoinnin valvontaa tukeva osio, kuljetukseen liittyvien lupien ja todistusten sekä eläinten hyvinvointilain mukaisten lupien käsittely toiminnallisuudet otetaan käyttöön vuonna 2023.

ELSU-tietojärjestelmä (epäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta) tullaan ottamaan osittain käyttöön vuonna 2023. Eläinsuojeluvalvonnassa hyödynnetään toistaiseksi tätä varten rakennettua, Excel-pohjaista koontitaulukkoa.

ILMO-tietojärjestelmä (Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksenvaraiset toiminnot ja rekisteröinnit) tullaan ottamaan vaiheittain käyttöön 2023.

1.2.2 Tulevaisuuden organisaatorakenteet

Ympäristöterveydenhuolto siirtyi 1.8.2021 osaksi uutta kaupunkiympäristön toimialaa, muodostaen yhdessä rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun palvelualueiden kanssa ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen. Ympäristö- ja rakennuslautakunta toimii terveydensuojelulaissa, elintarvikelaissa, eläinlääkintähuoltolaissa, tupakkalaissa ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin osalta lääkelaisissa tarkoitettuna valvonnasta ja muista kunnan tehtävien järjestämisestä vastaavana viranomaisena Espoon ja Kauniaisten kaupunkien, sekä Kirkkonummen kunnan muodostamalla ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella.

Ympäristöterveydenhuollon asemaa suhteessa hyvinvointialueiden muodostamiseen pohtinut parlamentaarinen työryhmä esitti 12.1.2021 valmistuneessa selvityksessään ympäristöterveyden tehtävien siirtämistä hyvinvointialueille 1.1.2026 alkaen. Valtiovarainministeriön vetämä projektiryhmä päättyi samanlaiseen esitykseen tammikuussa 2022. Sekä STM että MMM ovat ilmoittaneet sitoutuneensa tähän tavoitteeseen, jotta tulevaisuudessa ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen olisi yhdenmukainen kansallinen malli. Asiasta ei ole kuitenkaan toistaiseksi tehty poliittista päätöstä. Espoon seudun ympäristöterveyden osalta tämä muutos tarkoittaisi yhteistyöneuvottelujen käynnistämistä Lohjan sekä Eteläkärjen ympäristöterveyden valvontayksiköiden kanssa. Toistaiseksi työrauha pyritään varmistamaan nykyisen organisaation puitteissa ja tilannetta seurataan.

1.2.3 Lainsäädännön muutokset

Uuden elintarvikelain (297/2021) täytäntöönpano tulee työllistämään yksikköä edelleen vuonna 2023. Lakimuutoksen myötä tulisi kiinnittää erityistä huomiota toimijoiden ohjaukseen, neuvontaan ja koulutukseen. Uuden elintarvikelain myötä valvonnan käyttöön saatu myös uusi työkalu, seuraamusmaksu, joka tullaan ottamaan käyttöön viimeistään vuonna 2023, tilanteen niin edellyttäessä. Seuraamusmaksu on toimijalle määrättävä, 300 - 5 000 € suuruinen, valtiolle laskutettava sanktio tilanteessa, jossa toimija ei noudata lainsäädännön vaatimuksia.

Sekä elintarvikelain että terveydensuojelulain uudistuksessa otettiin käyttöön vuosittainen valvonnan perusmaksu, jonka käyttöönotto on ollut vuonna 2022 merkittävä ponnistus tuhansien kohteiden tietojen tarkistamisen ja laskujen muodostamisen vuoksi. Vuonna 2023 odotetaan tämän laskutuksen toteutuvan jo selvästi sujuvammin, huolimatta uuden Jototaloushallinnon järjestelmän käyttöönotosta.

Eduskunnassa on parhaillaan käsittelyssä hallituksen esitys laiksi terveydensuojelulain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Tämän tarkoituksena on panna täytäntöön Euroopan unionin uusi juomavesidirektiivi, joka tuli voimaan tammikuussa 2021. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi terveydensuojelulakia, vesihuoltolakia, ympäristönsuojelulakia sekä eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia.

Keskeisiä uudistuksia ovat muun muassa laatuvaatimusten päivitys pääosin Maailman terveysjärjestön (WHO) suositusten mukaisesti, juomavesidirektiivin ja vesipuitedirektiivin säännösten yhteen sovittaminen, koko vedentuotantoketjun riskinarviointi ja riskienhallinta vedenmuodostumisalueelta kuluttajan hanaan (Water Safety Plan), kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi ja riskienhallinta, talousvettä toimittavien laitosten käyttötarkkailu (omavalvonta), vedenkäyttäjille aiempaa enemmän tietoa (laitoksen toiminta ja tehokkuus, ajantasaiset laatumiedot verkossa).

Uusi eläinlääkintähuoltolaki on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä ja tavoitteena on lain voimaantulo 2023. Uudistuksessa mm. kuntien velvoitteita eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä tarkennettaisiin luetteloimalla järjestämisveloitteen piiriin kuuluvat palvelut. Luetteloon on sisällytetty vain sellaisia palveluita, joita kunnat käytännössä järjestävät jo nykyisen lain nojalla. Uusi eläinten hyvinvointilaki astunee voimaan vuonna 2024.

1.2.4 Koronatilanteen vaikutus ympäristöterveyteen

Koronatilanne on edelleen vähentänyt tarkastusmääriä, erityisesti huoneistovalvonnan puolella. Näin ollen tarkastusvelkaa tulee siirtymään vuodelle 2023. Myös elintarvikevalvonnan puolella seurantatarkastusten lisääntyminen sekä ilmoituskäsittelyjen lukumäärän kasvaminen ovat vieneet resursseja suunnitelmalliselta tarkastustyöltä. Tämä tulee todennäköisesti haastamaan suunnitelmallisen valvontatyön suoritelmääriä edelleen vuonna 2023.

Koronan valvontatyöhön tuomia etätarkastusmenetelmiä tullaan jatkossakin hyödyntämään osana fyysisiä tarkastuksia. Lisäksi etätyöstä on tullut luonteva osa valvontayksikön toimintaa.

1.3 Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön kuvaus

Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnan alaisuudessa toimiva Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö vastaa ympäristöterveydenhuoltoon kunnalle kuuluvien tehtävien järjestämisestä Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella. Yksikön toiminta-alueella asuu noin 350 000 asukasta. Valvontayksikössä tulee vuonna 2023 olemaan 31,5 vakanssia (31,5 htv). Valvontayksikön päällikkönä toimii johtava kaupungineläinlääkäri.

Valvontayksikössä toimii kolme palveluyksikköä; elintarvikevalvonnan, terveydensuojeluvalvonnan ja eläinlääkintähuollon palveluyksiköt, jotka kukin huolehtivat oman sektorinsa valvonnasta koko valvontayksikön alueella. Elintarvikevalvonnan palveluyksikön lähiesihenkilönä toimii hygieenikkoeläinlääkäri, terveydensuojeluvalvonnan lähiesihenkilönä johtava terveystarkastaja ja eläinlääkintähuollon lähiesihenkilönä johtava kaupungineläinlääkäri.

Yksikön päätoimipiste ja eläinlääkintähuollon toimipiste sijaitsevat Espoon Länsikeskuksessa (Pihatörmä 1) ja sivutoimipiste Kirkkonummen keskustassa (Ervastintie 2). Valvontayksikön yleisen terveysvalvonnan henkilöstö tulee muuttamaan 31.3.2023 mennessä Otaniemeen, (Tekniikantie 15), samoihin tiloihin ympäristönsuojelun ja osittain myös rakennusvalvonnan kanssa. Kirkkonummen toimipisteen muuttamisesta miehittämättömäksi on sovittu Kirkkonummen kunnan kanssa ja tämä toteutuu yksikön muuton myötä. Eläinlääkärivastaanotto jää toistaiseksi nykyiseen toimitilaan, jonka vuokrasopimusta pyritään jatkamaan ja ahtaaksi koettuja tiloja samalla hieman laajentamaan.

1.4 Valvontasuunnitelman sisältö

Valvontayksikön toiminnan kattavassa valvontasuunnitelmassa vuosille 2020–2024 on otettu huomioon alan lainsäädäntö, valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja sen painopistealueet, paikalliset olosuhteet ja käytössä olevat resurssit. Suunnitelmassa on

huomioitu valvontayksikön omat strategiset painopistealueet sekä Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelma. Tässä yhteisessä suunnitelmassa on määritelty pääperiaatteet, jotka koskevat eri toimialojen suunnitelmia. Suunnitelma on päivitetty koskemaan vuotta 2023.

Valvontasuunnitelman tarkastusmäärät ja tiheydet on laadittu riskiperusteisesti ottaen huomioon keskusvirastojen valvontatarveohjeet ja kohteen toimintatyyppi ja toiminnan laajuus.

1.5 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Valvontasuunnitelman hyväksyy Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta. Ympäristöterveyden suunnitelmallisten tarkastusten toteutumista seurataan valvontayksikössä kuukausittain, ja yksikön toimintaa kuvastavia tunnuslukuja esitetään ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen tulokortissa neljännesvuosittain.

Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain. Mikäli suunnitelmaan tulee oleellisia muutoksia, tuodaan ne lautakuntaan käsiteltäväksi. Vähäisemmät muutokset tuodaan tiedoksi.

Aluehallintovirasto arvioi kuntien suunnitelmia sekä niiden toteutumista.

1.6 Valvonnan voimavarat ja henkilöstöressurssien riittävyys

1.6.1 Valvonnan voimavarat

Vuonna 2022 valvontayksikköön perustettiin kolme uutta terveystarkastajan vakanssia, joista elintarvikevalvontaan allokoitiin kaksi ja terveydensuojeluvalvontaan yksi vakanssi. Vakanssit täytettiin loppukevästä 2022. Valvontayksikössä tulee olemaan vuonna 2023 yhteensä 31,5 vakanssia, joissa työskentelee 23 terveystarkastajaa, terveysinsinööri, johtava terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri, osa-aikainen (50 %) hygieenikkoeläinlääkäri, valvontaeläinlääkäri, kaksi praktikkoeläinlääkäriä, (jotka tekevät 50 % työajastaan valvontatehtäviä), klinikkaeläinhoitaja ja johtava kaupungineläinlääkäri, joka toimii valvontayksikön päällikkönä.

Valvontaeläinlääkärin tehtävänkuva tullaan muuttamaan eläinlääkintähuollon osalta 60 %:sta 100 % tasolle ja osa-aikaisen hygieenikon tehtävien hoitamista varten on päätetty perustaa uusi 50 % hygieenikkoeläinlääkärin vakanssi. Muutokset tullaan toimeenpanemaan vuoden 2023 alussa.

Hygieenikkoeläinlääkärin sekä johtavan terveystarkastajan työajasta noin puolet on allokoitu esihenkilötyöhön. Työajan jakautuminen eri tehtäviin on esitetty Taulukossa 1.

Taulukko 1. Henkilöstöressurssien jakautuminen vakanssien määrän mukaan.

	Kokonaistyöpanos (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)	Valvontakohteita (kpl)
Elintarvikevalvonta	12,8	5,1	2294
Terveydensuojelun valvonta	11,3	4,5	1139
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta (sis. yleiset uimarannat, asumisyhteisöjen tupakointikieltopäätökset)	1,6	0,5	419

Eläinlääkintähuolto	4,0	0,1	123
Hallinto ja esihenkilötyö	1,8		
Yhteensä	31,5		3975

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöterveydenhuollon voimavaroista on mahdollista käyttää vain osa suunnitelmalliseen valvontaan.

Valvontasuunnitelmien ulkopuolelle jäävät muun muassa:

- asumisterveysvalvonta (toteutetaan asunnontarkastuspyyntöjen perusteella)
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltojen käsittely
- eläinsuojeluvalvonnan tarkastuskäynneistä valtaosa perustuu epäilyilmoituksiin, joiden lukumäärä ei ole ennakoitavissa
- osa tarkastuksista perustuu erilaisiin valituksiin, ilmoituksiin, valvontapyyntöihin, yms., jolloin kyse on suunnitelman ulkopuolisesta toiminnasta
- uusien toimijoiden neuvonta, lausuntojen antaminen, ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- ympäristölupiin liittyvät lausunnot (ympäristönsuojelulaki 527/2014, 42 §)
- valvonta- ja näytteenottosuunnitelmien laadinnat, tulosten seuranta, analysointi sekä raportoinnit
- tietojärjestelmiin liittyvät selvittelyt ja kirjaukset, valvontatoimenpiteiden laskutukset
- Ruokaviraston, aluehallintoviraston, Valviran kyselyihin ja mahdollisiin hallintokanteluihin vastaamiset, lausunnot kaupungin muille viranomaisille ja toimijoille
- asiakaspalvelu maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9 -11. Asiakaspuhelinnumeroita on kaksi, joista toisessa vastataan elintarvikevalvontaan liittyviin kysymyksiin ja toisessa asumisterveyteen liittyviin tiedusteluihin. Muuhun terveydensuojeluun liittyviin tiedusteluihin vastataan sähköpostitse. Kaikkia asiakaspalvelusähköposteja seurataan päivittäin ja yhteydenottoihin vastataan niiden kiireellisyyden ja sisällön mukaan, 1-5 päivän kuluessa.
- erityistilanteet kuten ruokamyrkytyspäilyselvitykset tai talous- ja uimavesien laatuongelmien selvitykset, takaisinvedot (RASFF) ja erilaiset valitustapaukset
- toiminnan ja osaamisen kehittäminen sekä laatutyö
- osallistuminen sidosryhmien yhteistyökokouksiin
- yksikön, sektorikohtaisten tiimien ja ryhmien kokoukset
- vuonna 2023 koronaan liittyvät, mahdolliset aluehallintoviraston valvontapyynnöt.

Terveysvaaratilanteisiin, muihin häiriötilanteisiin ja myös valitustapauksiin liittyvä valvonta on priorisoitava suunnitelmallista valvontaa tärkeämmäksi.

Ympäristöterveys pyrkii vaikuttamaan hankkeisiin ja suunnitelmiin jo ennakoivasti osallistumalla erilaisiin työryhmiin.

1.6.2 Henkilöstöressurssien riittävyys

Sekä terveydensuojeluun että elintarvikevalvontaan on tullut lainsäädännön muutosten sekä keskusvirastojen ohjauksen pohjalta uusia tehtäviä sekä työn painotuksia.

Valvontakohdemäärät ovat kasvussa ja valvontatyön ulkopuoliset tehtävät työllistävät lisääntyvässä määrin. Elintarvike- tai terveysvalvontaa tekevän tarkastushenkilöstön työajasta on laskennallisesti vain n. 40 % käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan. Esimerkiksi elintarvikevalvonnan puolella on suunnitelmallisten tarkastusten laskennallinen tavoite tulee olemaan yli 180 suurempi kuin kuluvana vuonna. Tämä tarkoittaisi noin kahden

terveystarkastajan työpanosta ilman muita tehtäviä. Lisäksi elintarvikevalvonnassa ilmoitusmäärät ovat jatkuvassa kasvussa ja aloitustarkastusten määrä lisääntynyt. Näin ollen, huolimatta kolmen terveystarkastajan lisäresurssista vuonna 2022, on todennäköistä, että keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti laadittuihin tavoitteisiin päästään noin 70 % tasolla. Lisävakanssien todellista vaikutusta voidaan arvioida yhä paremmin vuonna 2023, sillä rekrytoinnit suoritettiin kesken vuotta ja tehtävänjakoon vaikuttamalla pyritään edelleen tehostamaan työn suorittamista sekä elintarvike- että terveydensuojelupuolella.

Toimijakohtaiset muutokset ovat hyvin tyypillisiä ja siten näihin liittyvät prosessit koko yleisen terveystarkastuksen kenttää työllistäviä. Edellä mainittujen tehtävien määriä on vaikea ennakoita, mikä haastaa toiminnan suunnittelua. Hyvinvointialueen aloittaessa 1.1.2023, vaihtuvat muutoksen myötä osassa valvontakohteista toiminnanharjoittajat ja muutoksista tehtävien ilmoitusten käsittely, rekisteröinti ja laskutus työllistävät valvontayksikköä alkuvuodesta 2023. Tarkastustavoitteiden saavuttamista voidaan ennakoita hidastavan myös muutto uusiin toimitiloihin alkuvuodesta 2023.

Uusi elintarvikelaki ohjaa kohteiden kokonaisvaltaiseen valvontaan sekä huomioimaan neuvonta- ja koulutustyön yhä vahvemmin ja näihin olisikin varattava entistä enemmän työaikaa. Toisaalta Ruokavirasto ohjaa edelleen lukumäärältään suhteellisen korkeisiin tarkastustavoitteisiin. Yksikössä on lisäksi jatkuvasti tarve sijaisille, joten perehdytystyö vie väistämättä työaikaa. Valtakunnallisesti on ilmennyt tarvetta tehostaa mm. ravintolisä-, elintarvikeparanne- ja kontaktimateriaalitoimijoiden sekä etämyynnin valvontaa (maahantuonti, markkinointi, tuotteiden EU hyväksyntä, terveystarkastukset) ja tähän on jouduttu kohdentamaan aiempaa enemmän henkilöresurssia. Elintarvikepetosten torjunta on noussut kansallisesti keskeiseksi kysymykseksi, ja valvontayksikkö on tehnyt tähän liittyvää yhteistyötä sekä Ruokaviraston että poliisin kanssa.

Asumisterveysvalvonnassa on panostettu neuvontaan ja ohjaukseen, jolloin tarkastukseen johtaneiden toimenpiteiden määrä on laskenut, mutta asumisterveyteen liittyvissä tarkastuksissa jonotusaika vaihtelee edelleen henkilöresurssista johtuen 3-7 kk:n välillä. Tavoitteena on, että jonotusaika olisi enintään kolmen kuukauden mittainen.

Yksikön työmäärää ovat osaltaan kasvattaneet viime vuosina lisääntyneet ilmoitukset rottahavainnoista. Työtä on pyritty rajaamaan tehostamalla verkkosivujen kautta tehtävää viestintää, ja siten vähentämällä kyseisiä yhteydenottoja. Myös yhteistyötä ympäristönsuojelun kanssa on tehostettu.

Resurssihaasteet niin valvontayksiköllä kuin toimijoillakin sekä toimijoiden suuri tuen tarve ovat viivästyttäneet osaltaan talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointien laatimista ja hyväksymistä ja siten myös valvontatutkimusohjelmien päivityksiä. Tällä hetkellä voimassa olevatkin valvotusohjelmat on edelleen päivitettävä v. 2023 voimaan tulevan talousvesiasetuksen vaatimusten mukaiseksi.

Tupakkalain mukaista valvontaa tehdään elintarvike- tai terveydensuojelulain tarkastuksen yhteydessä, mikäli se on asiakokonaisuuden kannalta mahdollista. Tupakkatarkastuksia tehdään myös erillisinä tarkastuksina. Asumisyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely on sen sijaan osoittautunut monipolvisen lainsäädännön johdosta työlääksi ja enenevässä määrin henkilöresurssia vaativaksi. Hakemusten määrä oli lakimuutoksen tullessa voimaan n. 12-15 / vuosi (2017-2019), mutta vuoden 2022 marraskuuhun mennessä on hakemuksia tullut jo 35 kpl. Vuonna 2022 hakemusten käsittelyaika on ollut noin 243 pv, kun se edellisenä vuonna on ollut 208 pv.

Espoon seutu on yhä kasvavaa aluetta, ja toimijoiden, sekä yksikölle annettujen tehtävien lisääntymisen myötä voidaan todeta, resurssivajetta olevan elintarvikevalvonnassa osalta noin 3 htv ja terveydensuojeluvälvonnassa osalta noin 2 htv. Näillä lisäyksin voidaan arvioida

saavutettavan valtakunnalliset tavoitteet noin 80 % tasolla sekä pystyttävän huolehtimaan samalla painotetusta velvoitteesta koulutukseen ja ohjaukseen.

Työssäjaksamista ja työn sujuvuutta on pyritty lisäämään panostamaan lähiesihenkilötyöhön sekä uusien toimintatapojen kehittämiseen. Henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi ovat tärkeä strateginen painopistealue.

Työhyvinvointia arvioidaan neljästi vuodessa kaupungin toimesta toteutettavalla työfiilis - kyselyllä. Lisäksi työhyvinvointia pidetään esillä yhteisissä keskusteluissa esimerkiksi yksikköpalavereissa. Henkilöstön kanssa käydään henkilökohtaiset tavoite- ja kehityskeskustelut vähintään vuosittain ja noudatetaan uuden Suuntaamo-johtamisjärjestelmän ohjeistusta työtilanteen seurannasta. Tarpeen mukaan on tarjolla ja hyödynnetään myös työnohjausta.

1.7 Riskinarviointi

Riskinarviointi on olennainen osa ympäristöterveydenhuollon tehtävien kohdekohtaisessa priorisoinnissa ja rajaamisessa. Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveyshaitan toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla sekä riskin hyväksyttävyyden (merkityksen) perusteella. Arviointi perustuu valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien toiminnan laatuun, laajuuteen, olosuhteiden asianmukaisuuteen, valvontahistoriaan ja käyttäjäryhmään.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla tavalla. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä toiminnan valvontahistoriaan ja omavalvonnan toimivuuteen. Toimijalle tulee kertoa, mihin tarkastustiheys perustuu ja miten hän voi siihen vaikuttaa. Riskinarviointi on jatkuva prosessi eli seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella arvioidaan kohdekohtainen riski uudelleen, ellei sitä ole jostain syystä ollut tarvetta tehdä aikaisemmin. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein.

Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä tarkastellaan ainakin seuraavia seikkoja, joillain on kohdekohtaista vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin ja tarkastustiheyden kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- todennäköisten altistavien tekijöiden määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu). Esim. ajallinen altistusaika: "1 tunti – 24 tuntia", "kerran kuukaudessa", "viisi kertaa päivässä".
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- toiminnanharjoittajan toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta tai käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen, piittaamattomuus ym.)
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto, ympäristön vaikutus ym.)

- muut mahdollisesti terveystahtaa aiheuttavat tekijät

1.8 Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen käytetty aika

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voidaan kohdentaa toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin tai asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin kohteen osa-alueen tarkastuksen. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti ja riippuu siitä, minkä lainsäädännön perusteella tarkastus tehdään. Yksi tarkastus voi pitää sisällään useamman eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaisia tarkastuksia tai se voidaan kohdistaa johonkin valvottavan kohteen yhden lain perusteella tehtävän valvonnan osa-alueeseen, esim. omavalvontasuunnitelman tai valvontatutkimusohjelmien tarkastukseen.

Uuteen elintarvikelakiin on sisällytetty mahdollisuus ulottaa tarkastukset tietyissä tapauksissa kotirauhan piiriin silloin, kun koti toimii rekisteröitynä elintarvikehuoneistona. Toimintaan liittyviä asiakirjoja voidaan lisäksi pyytää toimistolle tarkastettavaksi ja toteuttaa niin sanottu asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastusten lisäksi voidaan hyödyntää muita etätarkastamisen mahdollisuuksia, kuten videoyhteyttä toimijalle ja tiloihin.

Uusi elintarvikelaki edellyttää viranomaista arvioimaan elintarvikealan toimijan luotettavuutta. Y-tunnukseen perustuen voidaan selvittää, onko harmaan talouden rekisterissä toimijan kohdalla sellaisia merkintöjä, jotka antaisivat aiheutta esimerkiksi tehostaa kohteen valvontaa tai jotka vaikuttaisivat kohteen hyväksyntään. Espoon seudun ympäristöterveys on ollut mukana Ruokaviraston pilottihankkeessa, jossa kehitetään toimintatapoja toimijan luotettavuuden arvioimiseksi osana valvontatyötä.

Seurantatarkastuksilla valvotaan, että todettujen lainsäädännön vastaisuuksien korjaamiseksi annettuja kehoituksia ja määräyksiä noudatetaan annettuun määräaikaan mennessä. Valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen kehoitusten ja määräysten valvonta on maksullista, kun määräys perustuu säädösten tai keskusvirastojen antamien ohjeiden noudattamatta jättämiseen.

Tarkastuksen sisältöä, tarkastustiheyttä ja tarkastukseen käytettyä aikaa kuvataan tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Tarkastuksesta tehdään aina tarkastuspöytäkirja, -muistio tai vastaava kirjallinen raportti. Toimijalle tai toiminnanharjoittajalle selvitetään, mitä säännöllinen, maksullinen tarkastus pitää sisällään.

Tarkastuspöytäkirjaan kirjataan valvonnan tarkoitus, kaikki tarkastetut asiat, edellisellä kerralla mahdollisesti havaittujen puutteiden korjaamiset, käytetyt menetelmät, tarkastuskäynnin tulos, toimijalle annetut toimenpidekehotukset ja toimenpiteiden määräajat sekä tarkastuksen tekemisessä sovellettu lainsäädäntö. Myös tarkastusmaksu kirjataan tarkastuskertomukseen. Tarkastuskertomus pyritään toimittamaan valvontakohteelle kahden viikon kuluessa tarkastuksesta. Sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnassa kyseinen raportointi tehdään suoraan VATI-tietojärjestelmään, jota kautta muodostuu toimijalle sähköpostitse lähtävä tarkastuskertomus. Myös suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kirjataan Vatiin. Elintarvikevalvonnassa tarkastuskertomuksen pohjalta muodostuu Oiva-raportti, jonka Ruokavirasto postittaa toimijalle.

1.9 Ohjaus ja neuvonta

Ohjaus ja neuvonta ovat olennainen osa ympäristöterveyden tehtäväkenttää ja tähän panostetaan enenevässä määrin. Neuvonnan ja ohjauksen toteutumista seurataan mm. VATI-järjestelmään kirjattujen yhteydenottojen määrän avulla. Neuvontatarpeen arvioinnissa

hyödynnetään lisäksi yhteissäähköpostilaatikoihin saapuneiden viestien sekä elintarvikevalvonnan asiakaspalvelupuhelimeen saapuneiden puheluiden määrää.

1.10 Näytteiden otto ja tutkiminen

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelmissa on sektorikohtaiset näytteenottosuunnitelmat. Terveydensuojelun osalta viranomaisnäytteenoton ja tutkimukset talous- ja uima-allasvesien sekä uimarantavesien osalta kustantaa toimija. Suunnitelmiin sisältyy toimijoiden maksamia viranomaisnäytteitä sekä valvontayksikön projekteihin kuuluvia näytteitä, joiden kustannuksista vastaa pääsääntöisesti kunta.

Espoon seudun ympäristöterveys teettää valvontaan sisältyvät tutkimukset viranomaisnäytteiden tutkimuslaboratoriolle asetetut vaatimukset täyttävässä laboratoriossa. Tutkimukset teetetään ensisijaisesti Helsingissä sijaitsevassa Metropolilab-laboratoriossa vuonna 2021 kilpailutetun sopimuksen mukaisesti. Laboratoriolla on kattava elintarvikkeiden ja vesinäytteiden analyysivalikoima ja se on sitoutunut tarjoamaan palveluja poikkeus- ja häiriötilanteissa myös virka-ajan ulkopuolella. Laboratorio hakee näytteet valvontayksikön toimipisteistä pääsääntöisesti kerran viikossa ja tarvittaessa useammin.

Metropolilab-laboratorion näytteenottajat ottavat sovitun tutkimusohjelman mukaisesti valvontayksikön alueella talousvesi- ja uima-allasvesivalvonnan viranomaisnäytteitä. Vesilaitos tai uimahallitoimija voi hankkia näytteenoton ja teettää tutkimuspalvelut myös muussa ko. toimintaan akkreditoitussa laboratoriossa.

Talousarvioissa on varauduttu epidemiaselvityksiin ja muihin häiriötilanteisiin liittyvien näytteiden ottoon ja tutkimuksiin.

Ruokavirastosta ja THL:lta tulee yksikköön näytteiden hakupyyntöjä muutamia kertoja vuodessa. Näissä tapauksissa näytteiden tutkimusten kustannuksista vastaa Ruokavirasto ja THL. Mahdolliset seurantatutkimukset tulevat valvontayksikön maksettavaksi.

1.10.1 Valvontaprojektit ja -hankkeet

Espoon seudun ympäristöterveys osallistuu valtakunnallisiin valvontahankkeisiin silloin, kun ne soveltuvat hyvin valvontayksikön alueelle. Pääkaupunkiseudun kunnat toteuttavat yhteistyössä valvontaprojekteja vuosittain. Projektit kohdennetaan erityisesti toimintoihin, joihin on tunnistettu tai epäillään liittyvän riskejä. Projekteihin voi sisältyä näytteenottoa, lämpötilamittauksia, tilojen riittävyden ja asianmukaisuuden sekä toiminnan vaatimustenmukaisuuden arviointia. Projektit esitetään toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

Elintarvikevalvonnassa suunnitellaan toteutettavaksi vuoden 2023 aikana neljä projektia. Projekteista kolme on näytteenottoprojekteja ja niissä tullaan kohdentamaan näytteenottoa susheja valmistaviin ravintoloihin ja myymälöihin sekä pizzojen täytteinä käytettäviin eläinperäisiin raaka-aineisiin. Nämä projektit toteutetaan yhteistyössä muiden valvontayksiköiden kanssa. Lisäksi toteutetaan yksikön oma pintapuhtausprojekti, jossa yhdistyy toimijoiden ohjaus ja näytteiden ottaminen ravintoloissa. Lisäksi myymälöissä suunnitellaan tarkastusprojektia, jossa keskityttäisiin irtomyynnissä olevien makeisten ja pähkinätuotteiden myynnin hygieniaan.

Terveydensuojeluvalvonnassa toteutetaan yhteistyöhankkeena Uudenmaan alueen yksiköiden kanssa vuonna 2022 aloitettua koulutarkastusten yhtenäistämistä vertaisarvioinnin avulla.

Tupakkalain muutoksessa, joka tuli voimaan toukokuussa 2022, laajennettiin tupakointikieltoa koskemaan mm. lasten leikkikenttiä. Muutoksen johdosta suunnitellaan

vuoden 2023 aikana toteutettavaksi valvontaprojekti, jossa kartoitetaan tupakointikiellon noudattamista leikkikentillä.

Terveydensuojeluvalvonnassa suunnitellaan toteutettavaksi ryhmäperhepäiväkotien ja asukaspuistojen tarkastusprojekti, joka jatkuisi edelleen vuodelle 2024.

Projektien tuloksista laaditaan yhteenveto ja saatuja tuloksia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä. Jatkossa on tarkoitus hyödyntää aiempaa enemmän toteutuneiden projektien raportointeja myös tiedottamistarkoituksissa tuoden yksikön toimintaa esille valvontayksikön alueen asukkaille.

Valvontayksikössä ohjataan mahdollisuuksien mukaan ympäristöterveydenhuollon opiskelijoita sekä harjoittelujen että opinnäytetöiden muodossa. Opinnäytetyöt sekä osa harjoittelujen aikana työstettävistä tehtävistä toimivat myös apuna yksikön toiminnan kehittämisessä.

1.11 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta arvioi valvontasuunnitelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arviointiraportissa kuvataan toimialakohtaisesti mm. seuraavat kohdat: suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan), valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen, voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus, toiminnan kehittämistarpeet ja mahdolliset toiminnan auditoinnit.

Lautakunnan hyväksymä selvitys valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään Etelä-Suomen aluehallintovirastoon keväällä 2024. Valvontatietoja voi myös tarkastella valtakunnallisesti VATI -järjestelmän kautta. Aluehallintovirasto arvioi osaltaan kuntien valvontasuunnitelmat ja sekä niiden toteutumisen.

Ympäristö- ja rakennuslautakunnan hyväksymä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi lähetetään tiedoksi myös Kauniaisten kaupunkiin ja Kirkkonummen kuntaan.

Arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä, toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

1.12 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista.

Valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta hyväksytyyn taksaan mukainen maksu ilmoitusten käsittelystä ja toimintojen hyväksymisistä ja valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta. Terveydensuojelulain mukaan peritään lisäksi maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvästä näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Maksullista on myös tarkastuksen perusteella annetun määräyksen valvonta, jos määräyksen antaminen perustuu säännösten noudattamisen laiminlyöntiin. Espoon seudun ympäristöterveyden maksutaksan mukaan kaikilta toimijoilta laskutetaan 0,5 h työaikaa vastaava ns. käyntimaksu tarkastusmaksun yhteydessä. Käyntimaksua ei laskuteta asiakirjatarkastuksista. Espoon kaupunginhallitus on hyväksynyt ympäristöterveyden viimeisimmän maksutaksan päivituksen 18.11.2021, ja päivitetty taksa on astunut voimaan 1.1.2022.

1.13 Valvontahenkilöstön pätevyys ja koulutus

Espoon seudun ympäristöterveydessä uuden henkilön pätevyys varmistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä. Ympäristöterveyden sisällä pätevyysvaatimukset vaihtelevat

tehtäväkuvan mukaan. Toimintamallissa painotetaan erikoisosaamista kuitenkin siten, että henkilöiden työtehtävien riittävä monipuolisuus on myös huomioitu. Viransijaisten perehdytyksessä hyödynnetään valvontasuunnitelmia sekä yksikön menettelytapa- ja työohjeita. Perehdytystä varten on luotu sähköinen kansio, josta löytyvät tätä ajatellen olennaiset materiaalit. Uudet työntekijät perehdytetään yksikön tarkastuskäytäntöihin vakituisten viranhaltijoiden kenttätyöohjauksessa.

Henkilöstön koulutautumisella varmistetaan laadukas, vaatimusten mukainen valvonta, kehitetään osaamista ja edistetään henkilöstön hyvinvointia. Henkilöstö osallistuu Ruokaviraston, Valviran ja aluehallintoviraston ajankohtaisista asioista järjestämiin ilmiin koulutuksiin, sekä valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutuksiin. Lisäksi henkilöstö osallistuu sektorikohtaisiin koulutuksiin kuten sisäilma-, talousvesi-, ja elintarvikevalvonta- sekä eläinlääkintähuollon koulutuksiin. Varautuminen ja lainsäädäntömuutokset huomioidaan koulutautumistarpeissa. Koulutuksiin osallistumista seurataan ja tarvetta koulutautumisen arvioidaan myös tiimien lähiesihenkilöiden toimesta, jotta voidaan varmistua siitä, että yksikössä on kattava osaaminen eri osa-alueilta. Valtakunnallisessa valvontaohjeessa esitetään hyväksi koulutustavoitteeksi noin 8 koulutuspäivää henkilöä kohti vuodessa, ja tähän pyritään koulutusmäärärahojen puitteissa. Koulutuspäiviin voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten AVIn työnhajauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyden ylläpito. Koronaepidemia on osaltaan lisännyt etäosallistumisen mahdollisuuksia koulutuksiin sekä kokonaan virtuaalisena järjestettävien kurssien ja muiden tilaisuuksien määrää.

Asumisterveysvalvonnan osalta pidetään tärkeänä kyseisellä sektorilla työskentelevien terveystarkastajien kouluttamista rakennusterveysasiantuntijan (RTA) pätevyteen, ja pyritään siihen, että jokaisella asumisterveyden tehtäviä suorittavalla olisi kyseinen pätevyys. RTA-pätevyys lisää yksikön mahdollisuuksia toimia asiantuntijoina ja lausunnonantajina haasteellisissa sisäilmaan liittyvissä tapauksissa.

1.13.1 Koulutussuunnitelma vuodelle 2023

Koulutussuunnitelmaa täydennetään ja tarkennetaan kunkin vuoden alussa, kun koulutustarve ja ulkopuolinen koulutustarjonta ovat tarkemmin selvillä. Lisäksi järjestetään sisäistä koulutusta ajankohtaisista aiheista. Koulutussuunnitelma on laadittu huomioiden ohjeistettu 8 koulutuspäivän tavoite jokaista työntekijää kohden (Taulukko 2).

Taulukko 2. Arvio koulutuspäivien määrästä ja jakautumisesta. Suunnitelma on alustava ja tarkentuu toimintavuoden aikana. Lukumäärä on laskettu yksikön nykyisen (2021) henkilöstömäärän mukaan.

Aihepiiri	Koulutuspäivien määrä yhteensä (päivien lkm x osallistuvien lkm)
Yleiset ympäristöterveydenhuoltoon liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> o Terveystarkastajien valtakunnalliset koulutuspäivät o Ympäristöterveydenhuollon alueelliset ja valtakunnalliset koulutuspäivät o Tietojärjestelmäkoulutukset o Ympäristökustannus Oy:n järjestämät koulutukset o Ehyn / Eläinlääkäripäivien terveydensuojeluosiot o Muu lainsäädäntöön ja hallintoon liittyvä koulutus o Sote/maakuntajärjestelyihin liittyvät koulutuspäivät / toiminnan kehittäminen o Laatu-koulutus 	112 pv

<ul style="list-style-type: none"> ○ Valvontayksiköiden ja sidosryhmien järjestämät koulutukset ○ Työnohjauspäivät (Avi) 	
Elintarvikevalvontaan liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> ○ Ruokaviraston yleiset ja teemakohtaiset koulutukset ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Ruokaviraston teemakohtaiset koulutukset ○ Eläinlääkärihygieenikkoyhdistyksen (EHY) koulutuspäivät ○ Eläinlääkäripäivät elintarvikevalvonnan osalta 	75 pv
Talousvesivalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset ○ Muu talousveteen liittyvä koulutus 	10 pv
Asumisterveyteen ja huoneistovalvontaan liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> ○ Sisäilmastoseminaari ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Valtakunnalliset meluntorjuntapäivät tai muu meluun liittyvä koulutus ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset 	15 pv
Uimavesivalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Avin työnohjauspäivät ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset ○ Muu uimaveteen liittyvä koulutus 	4 pv
Eläinlääkintähuoltoon liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Eläinlääkäripäivät ○ Eläntaudit sekä Lääkekoulutuspäivät ○ Kunnaneläinlääkärien neuvottelupäivät ○ Valmiuseläinlääkärien koulutuspäivät 	28 pv
Tupakkalainvalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset 	4 pv
Yhteensä	(n.) 248 pv

1.14 Laatutyö

Valvontayksikön nimetty laatutyöryhmä vastaa laatutyön toteuttamisesta ja suunnittelusta. Johtava terveystarkastaja toimii yksikön laatupäällikkönä ja laatutyöryhmän puheenjohtajana. Laatutyöryhmä kokoontuu noin kuukausittain ja seuraa sekä käynnistää yksikössä tehtäviä laatutoimia. Ympäristöterveyden laatujärjestelmää päivitetään jatkuvasti; kohdetyyppikohtaisesti laaditut lomakkeet ja ohjeet parantavat ja yhdenmukaistavat valvontaa. Valvontayksikössä on toteutettu omien valvontaohjeistusten ja toimintatapojen auditointeja ja tätä työtä tullaan jatkamaan erillisen suunnitelman mukaisesti myös vuonna 2023. Yksikön toiminnassa havaittuja poikkeamia seurataan poikkeamakirjanpidolla ja näitä käydään läpi valvontayksikön johtoryhmän sekä laatutyöryhmän toimesta ja ryhdytään tarvittaviin toimiin vastaavien poikkeamatilanteiden ehkäisemiseksi jatkossa.

Valvontayksikkö osallistuu mm. valvontayksiköiden välisiin, toimintatapojen auditointiprojekteihin, interkalibrointeihin sekä häiriötilanneharjoituksiin. Valvontayksikön laatukäsikirja on päivitetty uuteen versioon vuonna 2021 ja tätä versiota ylläpidetään ajantasaisena.

1.15 Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Ympäristöterveydellä on suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta. Suunnitelma sisältää erilliset osiot mm. organisaatiosta, yhteistyötahoista, tiedottamisesta, varautumisesta ja toiminnasta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa sekä elintarvikkeisiin ja talousveteen liittyvissä muissa häiriötilanteissa, zoonoosissa ja säteilyvaaratilanteissa. Yksiköllä on käytössä kolme viranomaisradioverkko- eli VIRVE-puhelinta vakavissa häiriötilanteissa kommunikointia varten. VIRVE-puhelinten toimintaa testataan kahden kuukauden välein pääkaupunkiseudun valvontayksiköiden sekä HSY:n kanssa järjestettävissä harjoituksissa.

Häiriötilannesuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Viimeisin päivitys on tehty vuonna 2022.

Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kunnilla on yhteinen epidemiaselvitystyöryhmä. Selvitystyöryhmään kuuluvat johtava kaupungineläinlääkäri, johtava terveystarkastaja, talousveden valvonnasta vastaava terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri, elintarvikevalvontaa tekevä terveystarkastaja, tartuntataudeista vastaava lääkäri (Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi), tartuntatautihoitaja (Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi) sekä vesilaitoksen edustaja (HSY, Kirkkonummen vesi). Koko selvitystyöryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa ja aina tilanteen vaatiessa kulloinkin tarvittavalla kokoonpanolla. Valtaosin epidemiaselvityksiin liittyvä tiedonvälitys hoidetaan puhelimitse tai sähköisesti.

Pääkaupunkiseudun kunnilla on yhdessä HSY:n kanssa talousvesivalvontaan liittyvä kriisitilanneharjoitus vuosittain, mikä on parantanut toimintavalmiutta häiriötilanteissa. Myös Kirkkonummen Veden kanssa on ollut häiriötilanneharjoituksia. Valvontayksikkö osallistuu myös muihin häiriötilanneharjoituksiin säännöllisesti ja kehittää varautumissuunnittelua niistä saatujen kokemusten avulla.

1.16 Valvontatietojärjestelmät

Sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnan kohdetiedot tallennetaan valtakunnalliseen VATI- kohdetietojärjestelmään. Eläinsuojeluvalvonnan osalta on tiedot toistaiseksi siirretty Excel-pohjaiseen järjestelmään, josta ne tullaan siirtämään rakenteilla olevaan valtakunnalliseen tietojärjestelmään (ELSU) sen valmistuttua. Tarkastaja-ohjelman lisenssi tullaan jatkossa säilyttämään vain katseluohjelmanä. Viranhaltijapäätökset tehdään Espoon kaupungin D10 -päätöksentekojärjestelmässä.

1.17 Viestintä

Valvontayksikön viestinnässä tukeudutaan Espoon kaupungin viestintäohjeeseen ja kriisiviestintäoppaaseen. Seutuyksikössä viestinnästä vastaavat yksikön päällikkö, hygieenikkoeläinlääkäri ja johtava terveystarkastaja. Häiriötilanteita varten on mm. laadittu tiedotepohjia ja häiriötilanteisiin liittyviä ympäristöterveyden viestintäohjeita ja yhteistyötahotietoja tarkennetaan tarvittaessa ja ainakin kerran vuodessa.

Yksikön sisäisessä viestinnässä käytetään tarvittavan päivittäisen yhteydenpidon lisäksi yksikköpalavereita 2-4 vk:n välein. Näissä kokouksissa käsitellään koko yksikköä koskevia ajankohtaisia asioita sekä suunnitellaan ja kehitetään yksikön toimintaa. Niillä viikoilla, joilla yksikköpalaveria ei järjestetä, tiedotetaan yksikön henkilökuntaa ajankohtaisista asioista sähköpostitse infokirjeellä. Käytännön valvontaa koskevia linjauksia ja muita valvontaa koskevia teemoja käsitellään elintarvikevalvonta- ja terveydensuojeluvalvontatiimien

palavereissa. Lisäksi yksityiskohtaisempia keskusteluja valvontatyöstä käydään tiimien sisäisten ryhmien palavereissa. Yksikön johtoryhmän muodostavat yksikön päällikkö, johtava terveystarkastaja ja hygieenikkoeläinlääkäri. Johtoryhmä kokoontuu kerran viikossa sekä lisäksi aina tarpeen vaatiessa. Palavereissa hyödynnetään lähitapaamisten ohella Teams-yhteyksiä.

Kuntalaisia, toiminnanharjoittajia ja muita asiakkaita pyritään palvelemaan asiantuntevasti, nopeasti ja tehokkaasti. Asiakaspalvelua tarjotaan puhelimitse, kirjeitse ja sähköpostin avulla sekä asiakaskäynneillä. Elintarvikevalvonnan sekä asumisterveyden asiakaspalvelupuhelimet ovat avoinna maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9–11. Muina aikoina yhteyden ympäristöterveydenhuoltoon saa tehtäväaluekohtaisten yhteissähköpostien kautta.

Vuoden 2021 aikana ympäristöterveyden nettisivut ovat uudistuneet Espoon kaupungin nettisivu-uudistuksen myötä, ja sivujen päivittämisen osalta työtä tullaan jatkamaan edelleen vuonna 2023, jotta sivusto olisi mahdollisimman asiakasystävällinen ja ympäristöterveyden palvelut helposti asukkaiden löydettävissä. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kannustetaan perinteisten kanavien lisäksi uusien viestintäkanavien ennakkoluulottomaan hyödyntämiseen. Erityisesti toimijoiden tiedottamisen ja osallistamisen osalta ehdotetaan sosiaalisen median mahdollisuuksia. Toimijoiden kohdalla tulisi siirtyä yksisuuntaisesta tiedonsiirrosta kohti vuorovaikutteisempaa ja keskustelemaan viestintää. Valvontayksikössä otettiin Facebook-viestintä käyttöön korona-aikana ja tätä viestintäkanavaa tullaan jatkossakin hyödyntämään aina tarvittaessa. Toimijat ovat asiakastyytyväisyyskyselyjen vastauksissa toivoneet erityisesti tietoa uusista ohjeista ja lainsäädännön muutoksista, joten näihin liittyvää tiedotusta kehitetään vuonna 2023.

Valvontayksikössä on käytössä Webropol-pohjainen asiakastyytyväisyyskysely, joka lähetetään toimijalle elintarvike- ja terveydensuojelulain suunnitelmallisen tarkastuskäynnin jälkeen, ei kuitenkaan useammin kuin puolen vuoden välein. Kaupungineläinlääkärien vastaanotolla on käytössä asiakaspalautelomakkeet, jotka voi jättää nimettömänä vastauslaatikkoon. Asiakaspalautetta voi antaa myös kaupungin yleisen palautejärjestelmän kautta tai seutuyksikön asiakaspalvelupuhelimen ja muiden tietovälineiden välityksellä. Asiakaspalautteeseen vastataan, ja se huomioidaan toiminnan järjestämisessä ja kehittämisessä.

Toiminnanharjoittajia opastetaan ja neuvotaan asiakaspalvelussa ja tarkastuskäynneillä valvontakohteissa. Lisäksi ympäristöterveyden työntekijät vierailevat ajoittain luennoitsijoina esimerkiksi Helsingin yliopistossa ja muissa koulutuslaitoksissa sekä pitävät esityksiä toimijoille tarkoitetuissa tilaisuuksissa. Kaupungin internet-sivuilla on ympäristöterveyden yhteystiedot, tietoa yksikön toiminnasta, valvontasuunnitelma, maksutaksa sekä ohjeita toiminnanharjoittajille ja kuntalaisille. Ajankohtaisista asioista laaditaan tarvittaessa tiedotteita toimijoille. Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen ulkopuolisten sidosryhmien (kuten esimerkiksi tartuntatautiyksikkö, varhaiskasvatus, kouluterveydenhuolto, Tilapalvelut) kanssa pidetään tarvittaessa palaveria, joissa käydään läpi valvonnan kannalta keskeisiä asioita.

1.18 Ympäristöterveys ja sidosryhmät

Espoon seudun ympäristöterveys osallistuu useaan yhteistyöryhmään, jolloin voidaan vaikuttaa elinympäristön suunnitteluun siten, että terveyshaitat tulevat mahdollisimman hyvin jo ennalta huomioon otetuiksi. Ympäristöterveydellä on jäsen Espoon rakennusvalvonnan teknisessä toimikunnassa, ja ympäristöterveys pääsee siten vaikuttamaan meneillään oleviin hankkeisiin jo niiden suunnitteluvaiheessa. Lisäksi yksikön edustaja/edustajia osallistuu mm. seuraaviin yhteistyöryhmiin; Ämmässuo-Kulmakorpi –yhteistyöryhmä, Espoon kaupungin melutyöryhmä, kaavoituksen ilmansuojeluryhmä, Vesienhuollon kehittämistyöryhmä,

Pohjavesien suojelusuunnittelutyöryhmä, Ilmastonmuutokseen sopeutumisen työryhmä, Espoon sekä Kauniaisten että Kirkkonummen sisäilmatyöryhmät ja elintarvike- ja talousvesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä sekä keskusviranomaisien koordinoima Liikenne ja raideliikennetyöryhmä. Valvontayksikkö on lisäksi osallistunut ympäristönsuojelun palvelualueen koordinoimaan Health and Greenspace -EU-hankkeeseen. Ympäristöterveyden yksikön päällikkö kuuluu ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen johtoryhmään sekä kaupunkiympäristön toimialan laajennettuun johtoryhmään. Yksikön päällikkö on myös vuoden 2021 lopussa nimetty Ruokaviraston Elintarvikevalvonnan koordinaatioryhmän jäseneksi Kuntaliiton edustajana.

Ympäristöterveydeltä pyydetään lisääntyvässä määrin lausuntoja esimerkiksi ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön muutoksiin, alueen kaavoitukseen, ympäristölupiin, vesihuollon järjestelyihin, rakennuslupiin, sosiaalialan laitosten soveltavuuteen ja sisäilman terveystaitan arviointiin liittyen.

Työryhmien lisäksi ympäristöterveys on mukana mm. pääkaupunkiseudun elintarvikevalvojen, HSY-pääkaupunkiseudun talousvesivalvojen yhteispalavereissa sekä pääkaupunkiseudun eläinlääkintä / eläinsuojelupalavereissa. Terveystoimintaryhmät ovat mukana oman toimialansa Uudenmaan alueen yhteistoimintaryhmissä. Yksikön päällikkö sekä sopimuksen mukaan myös hygieenikkoeläinlääkäri ja johtava terveystarkastaja osallistuvat kahdesti vuodessa järjestettäviin Uudenmaan valvontayksiköiden johtajapalaveriin. Länsi-Uudenmaan poliisin kanssa tullaan jatkamaan tiivistä yhteistyötä eläinsuojeluasioiden tiimoilta, kokoustaen yhdessä noin kahdesti vuodessa.

Ympäristöterveys on myös mukana kuuden suurimman ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön muodostamassa Sixpack -ryhmässä, joka kokoontuu vuosittain. Hygieenikkoeläinlääkäri osallistuu valtakunnalliseen laitosten palaveriin.

2. ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

2.1 Johdanto

Elintarvikevalvontasuunnitelma kuvaa, miten Espoon seudun ympäristöterveys toteuttaa sille elintarvikelain 297/2021 nojalla kuuluvat tehtävät. Elintarvikelain tarkoituksena on suojata kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien turvallisuus, hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu sekä elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Lisäksi elintarvikelain tarkoitus on parantaa elintarvikealan yrittäjien toimintaedellytyksiä.

Elintarvikesäännösten toimeenpanossa ja niiden noudattamisen valvonnassa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan luonne ja laajuus sekä muut sellaiset seikat, jotka vaikuttavat elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan.

2.2 Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet

Elintarvikelain mukaan kunnan tulee valtakunnallisen valvontasuunnitelman toteuttamiseksi laatia vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma. Suunnitelmassa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalin riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvonnan tulee olla säännöllistä, tehokasta, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa. Espoon seudun ympäristöterveyden elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää seudullisen valvontayksikön suorittaman elintarvikevalvonnan Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kuntien alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (elintarvikelaki 287/2021, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625, jatkossa valvonta-asetus) sekä Ruokaviraston Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2024.

2.3 Valvontakohteet

Valvontayksikkö pitää yhdessä Ruokaviraston ja aluehallintovirastojen kanssa yllä valtakunnallista rekisteriä valvontakohteista valvonnan ohjausta, kehittämistä ja toteuttamista varten. Rekisterissä ylläpidetään ajan tasalla olevia tietoja kaikista alueen elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 79 §). Näitä ovat:

- rekisteröintiä tai hyväksyntää edellyttävät elintarviketoiminnat mukaan lukien ns. virtuaalihuoneistot, liikkuvat elintarvikehuoneistot, elintarvikekuljetukset ja kotona tapahtuva elintarvikealan toiminta
- toiminnat, joissa valmistetaan tai saatetaan markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita (kontaktimateriaalialan toiminta)
- rekisteröintiä tai hyväksymistä edellyttävä elintarvikkeiden alkutuotanto

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on marraskuussa 2022 yhteensä 2294 aktiivista elintarvikevalvontakohdetta ja niissä yhteensä 2668 kohdetoimintoa. Valvontakohteiden ja kohdetoimintojen määrät on esitetty toimintaluokkakohtaisesti taulukossa 3.

2.4 Valvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyminen

Toimijan tulee tehdä ilmoitus valvontaviranomaiselle toiminnan aloittamisesta toiminnan rekisteröintiä varten. Edellisestä poiketen tietyistä toiminnoista on jätettävä hyväksymishakemus viranomaisen käsiteltäväksi.

Elintarvikehuoneisto- tai kontaktimateriaalialan toimintaa tai elintarvikkeiden alkutuotantoa koskeva ilmoitus pyritään käsittelemään alle 14 vuorokauden sisällä sen saapumisesta. Elintarvikelaitoksen ja alkutuotantopaikan hyväksymisestä annetaan hallintopäätös. Päätös annetaan elintarvikelain mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

2.4.1 Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröinti

Elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus toiminnan rekisteröintiä varten viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista (rekisteröity elintarvikehuoneisto, esim. ravintola, laitoskeittiö, vähittäismyymälä, leipomo). Rekisteröintivelvollisuus koskee myös toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden tai kontaktimateriaalien käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot), jotka saattavat markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita tai jotka harjoittavat elintarvikehuoneisto-toimintaa asumiseen käytettävässä huoneistossa (nk. kotitoimijat). Myös toiminnan olennaisesta muuttamisesta, keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta sekä toimijan vaihtumisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

2.4.2 Elintarvikehuoneiston hyväksyminen

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee raakoja eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on ilmoituksen jättämisen sijasta haettava valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Laitoksen toimintaa ei saa aloittaa eikä toimintaa olennaisesti muuttaa ilman viranomaisen hyväksyntää.

2.4.3 Alkutuotannon rekisteröinti

Alkutuotantotoiminnasta on tehtävä ilmoitus elintarvikevalvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos elintarvikevalvontaviranomainen saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta. Alkutuotannon toimijalle ilmoitetaan vastaanotetusta ilmoituksesta tai toiselta viranomaiselta saadusta tiedosta toiminnan aloittamisesta.

2.4.4 Alkutuotantopaikan hyväksyminen

Itujen laajamittaiselle tuotannolle on haettava hyväksyntä ennen toiminnan aloittamista.

2.5 Tarkastusten suunnittelu ja toteutus sekä painopistealueet

Kohderekisteriin liitettyjen valvontakohteiden suunnitelmallista valvontaa toteutetaan riskiperusteisesti valtakunnan ja valvontayksikön omiin painopisteisiin keskittyen. Taulukossa 3 on esitetty suunnitelmallisen valvonnan tarve vuodelle 2023. Seurantatarkastusten määrä arvioidaan vuoden 2022 lokakuun tilanteen mukaisesti (18%). Seurantatarkastusten osuus oli vuoden 2021 tarkastuksista 16 % ja vuoden 2022 aikana seurantatarkastusten määrä on ollut kuukausikohtaisesta toteumasta 18-27 %. Vuosittain valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista jää toteutumatta noin 30 %. Vaikka toteutumattomia tarkastuksia ei yritetäkään tehdä täysimääräisesti, suunnitelmallista valvontaa haastaa kasvava seurantatarkastusten määrä.

Syynä korkeaan seurantatarkastusten määrään voivat olla mm. pidentyneet tarkastusvälit. Taulukon 3 tarkastusmääriin ei sisälly aiempina vuosina tekemättä jääneitä tarkastuksia. Tämänhetkinen (marraskuu 2022) arvio on, että vuoden 2022 suunnitelmallisista tarkastuksista tekemättä jää noin 330 tarkastusta, josta osa on tarpeen tehdä vuonna 2023.

Kaikissa elintarvikevalvonnan kohteissa tullaan vuonna 2023 painottamaan valtakunnallisen valvontasuunnitelman mukaisesti Oiva-tarkastuksilla jäljitettävyyden (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9), lämpötilahallinnan (Oiva-rivit IEH 6.2 ja 6.4) sekä takaisinvetojen (Oiva-rivi 16.6.) tarkastamista. Lisäksi varaudutaan osallistumaan valvojan työkalupakin käyttöönottoon ja siihen liittyviin koulutuksiin. Vuonna 2023 jatkuu myös kohteet valvonnan piiriin-painopisteen toteuttaminen, jossa pyritään kehittämään toimintatapoja, joiden avulla saataisiin valvonnan piiriin kaikki sinne kuuluvat kohteet. Varaudumme myös jatkamaan aloitettua petoksellisen toiminnan torjuntaan tähtäävää viranomaisyhteistyönä. Myymälävalvonnassa tullaan myös projektiluontoisesti tarkastamaan myymälöiden hygieniakäytäntöjä irtomyytävien karkkien ja pähkinöiden osalta.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi elintarvikevalvontaan sisältyy toimijoiden neuvontaa, elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettelyjä sekä asiakasyhteydenottojen käsittelyä. Kiireellistä käsittelyä vaativat ja merkittävästi työaikaa vievät yksittäisten ruokamyrkytyspäilyjen ja epidemiaepäilyjen selvittäminen sekä elintarvikkeiden takaisinvetojen varmistaminen. Lisäksi työaikaa kuluu muuttuvaan lainsäädäntöön ja ohjeisiin perehtymiseen, uusien toimintatapojen sisäistämiseen, valvontayksikön toimintajärjestelmän ylläpitoon, tiedottamiseen sekä oman organisaation tuoreeseen uudistumiseen liittyviin tehtäviin sekä vuonna 2023 tapahtuvaan yksikön toimitilojen muuttoon. Valvontayksikön alueella erityisesti länsimetron ympäristön kehittyminen synnyttää jatkuvasti uusia valvontakohteita, joihin liittyvien ilmoitusten käsittely ja aloitustarkastukset ovat viime vuosina vieneet ja tulevat edelleen viemään paljon valvontaresurssia. Elintarvikelain uudistus ja erityisesti elintarvikevalvonnan perusmaksu tulee työllistämään valvontayksikköä yhä vuonna 2023. Marraskuussa 2021 voimaan tullut määräys eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnista ilmoittamisesta on lisännyt sekä valvonta- että toimijoiden ohjaustarvetta. Lisäksi valvontayksiköiden työpanosta kuluu em. muutoksiin liittyvään ohjaukseen ja muutoksiin perehtymiseen. Työpanosta toivotaan myös valtakunnallisten elintarvikevalvonnan painopistetoideiden suunnitteluun osallistumiseen.

Tulevaisuudessa työaikaa tulisi enenevässä määrin suunnata toimijoiden ennalta tehtävään ohjaukseen ja neuvontaan. Tapoja tämän toteuttamiseen voivat olla esimerkiksi ohjeiden laadinta, tiedottaminen ja koulutukset. Erityisesti lainsäädäntöön ja ohjeistuksiin liittyvää neuvontaa on toimijoiden suunnalta toivottu, joten sitä pyritään entisestään tehostaa.

Vuonna 2022 Espoon seudun ympäristöterveydessä elintarvikevalvonnan tehtäviä sisältyy 16 vakanssiin. Henkilötyövuosia on käytettävissä elintarvikevalvonnan tehtäviin yhteensä 12,8 (taulukko 1). Tarkempaa kirjaa elintarvikevalvonnan työpanoksen jakautumista eri valvonnan osa-alueille pidetään elintarvikevalvonnan omassa työnjakotaulukossa. Suunnitelmallisia tarkastuksia on toimintavuonna tavoite tehdä 1088 kpl. Lisäksi n. 18 % valvontakohteissa arvioidaan olevan tarve seurantatarkastuksiin (196 kpl), jotka seuraavat sellaista suunnitelmallista tarkastusta, jolla valvontakohteelle on annettu kehoitus poistaa epäkohta määräajassa. Näin ollen tarkastustavoitteena elintarvikevalvonnan osalta on yhteensä 1284 tarkastusta.

Yksityiskohtaisen valvontaohjeistuksen lisääntyminen on johtanut valvontayksikössä sinänsä toivottavaan erikoistumiseen tiettyjen tehtäväalueiden osalta. Erikoistumista vaativat valvontakohteet ovat usein sellaisia, joiden valvonta vaatii erityislainsäädännön osaamista. Tarkastukset ovat usein haastavia ja voivat vaatia aikaa vieviä lisäselvityksiä. Erikoistuminen voi myös johtaa haasteisiin yksikön sijaisjärjestelyissä sekä lisätä resurssitarvetta.

Yksikössä on tarkoitus jatkaa elintarvikevalvontaa tekevien tarkastajien tehtävien jakoon ja tiimien toimintatapoihin vuonna 2020 tehtyjen muutosten kehittämistä. Toiminnassa pyritään yhtenäistämään entisestään piirien toimintatapoja ja kehittämään piirien sisäistä ja piirien välistä yhteistyötä ja tehtävänjakoa entistä tarkoituksenmukaisemmaksi ja entistä paremmin

yksikön tavoitteita palvelevaksi. Vuoden 2023 aikana aiotaan kokeilla uusia tapoja asiakaspalvelun toteuttamisessa.

2.5.1 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika

Valvontakohteiden vuosittainen tarkastussuunnitelma perustuu kohteiden aiheuttamien elintarviketurvallisuusriskien ja muiden vaatimusten vastaisuuksien arviointiin toiminnan rekisteröinti- tai hyväksymisvaiheessa. Muiden kuin alkutuotantokohteiden aiheuttama riski arvioidaan ensisijaisesti Ruokaviraston ohjeen 10503 ”Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen” mukaisesti. Ohjeen liitteissä 1-4 on esitetty elintarvikehuoneistojen riskiluokitus ja ohjeellinen elintarvikelainsäädännön mukainen tarkastustiheys suositus eri kohteille. Ohjeeseen voi tutustua Ruokaviraston internetsivuilla osoitteessa:

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/oppaat/riskiluokitusohje/elintarvikehuoneiston-ja-kontaktimateriaalitoiminnan-riskiluokitus-ja-elintarvikelainsaadannon-mukaisen-valvontatarpeen-maarittaminen/>

Valvontakohteet luokitellaan Ruokaviraston ohjeen mukaisesti toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin 0-10. Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot kuuluvat riskiluokkiin 0-5 ja hyväksytyt luokkiin 3-10. Kohteiden tarkastustiheys määräytyy kohteen riskiluokan mukaan niin, että riskiluokkaan 1 kuuluvaa kohdetta tarkastetaan joka kolmas vuosi ja riskiluokkaan 10 kerran kuukaudessa. Riskiluokkaan 0 kuuluvissa kohteissa tehdään aloitustarkastus toiminnan alkaessa ja toimijan vaihtuessa, mutta ne eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Kohteiden riskiluokka tarkastetaan aina tarkastuksen yhteydessä sekä tarvittaessa.

Valvontakohteen tarkastustiheyttä voidaan laskea enintään 50 % seuraavin perustein:

- valvontakohteen ohjeen mukainen tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja
- valvontakohteen kuuden edellisen tarkastuksen loppuarvosana on oivallinen

Alkutuotantopaikkojen riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen 10507 ”Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi”. Ohje on juuri päivityksessä vuoden 2022 lopussa ja ohjetta tullaan siis Ruokaviraston taholta uudistamaan. Vuoden 2023 suunnitelma on kuitenkin tehty valvontasuunnitelman kirjoitushetkellä voimassa olevan ohjeen mukaisesti. Ohjeessa valvontakohteet luokitellaan toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin. Joitakin alkutuotantopaikkoja valvotaan ainoastaan tarvittaessa. Korkeamman riskiluokan toimintoja valvotaan kerran vuodessa. Yhteen tarkastukseen käytetään ohjeen mukaisesti 1-3 tuntia. Ohjeeseen voi tutustua Ruokaviraston internetsivuilla osoitteessa:

https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/alkutuotanto/eviran_ohje_10507_1-002.pdf

Tarkastuksiin varataan aikaa 1-6 tuntia riippuen valvontakohteen riskiluokasta ja tarkastettavista asioista. Riskiluokan 0 kohteissa sekä seurantatarkastuksilla vähimmäistarkastusaika on yksi tunti. Muissa kohteissa vähimmäistarkastusaika on 2 tuntia. Tarkastusaika koostuu itse tarkastukseen käytetyn ajan lisäksi tarkastukseen valmistautumisesta ja tarkastuskertomuksen kirjoittamisesta. Valvontayksikön suunnitelma tarkastuksiin käytettävästä ajasta on esitetty taulukossa 3. Valvontayksikön suunnitelma eroaa tiettyjen toimintojen osalta Ruokaviraston ohjeen tarkastusajoista. Ero perustuu valvontayksikön seurantaan kyseisen toiminnon toteutuneista tarkastusajoista.

Elintarvikevalvojilla on joko henkilökohtaiset valvontasuunnitelmat tai tietyn maantieteellisen alueen tai toimintatyyppin valvojilla on yhteinen valvontasuunnitelma. Suunnitelmat laaditaan kalenterivuodeksi. Suunnitelmat päivitetään vuoden aikana aina tarvittaessa kohdetietojen muutosten perusteella.

Tarkastussuunnitelma vuodelle 2023 on esitetty taulukossa 3. Tuomintaluokittain esitetyt kohteiden lukumäärät on haettu VATI-valvontatietojärjestelmästä. Taulukossa esitetyt tarkastusmäärät perustuvat valvojien itse ylläpitämiin valvontasuunnitelmiin.

2.5.2 Tarkastus

Elintarvikevalvonnan tarkastukset ovat joko valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia, joita ovat säännölliset, riskiluokituksen mukaan toistuvien tarkastusten lisäksi toiminnan hyväksyntään liittyvät tarkastukset, rekisteröidyn toiminnan aloittamiseen liittyvät tarkastukset sekä seurantatarkastukset. Lisäksi tehdään suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia, joita ovat asiakasvalitusten perusteella tehtävät tarkastukset sekä ruokamyrkytyspäilyihin ja muihin häiriötilanteisiin liittyvät tarkastukset.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään maksullisina Oiva-tarkastuksina tai muina, erillisten ohjeiden mukaisina tarkastuksina (alkutuotanto, kotona tapahtuva toiminta ja elintarvikehuoneiston hyväksyntään liittyvät tarkastukset). Suunnitelmallisista tarkastuksista peritään Espoon kaupungin maksutaksan mukainen kiinteä, valvontakohteen riskiluokkaan ja tarkastustiheyteen perustuva maksu. Valvontasuunnitelman taulukossa 3 on esitetty ohjeellinen tarkastusaika sellaisessa tapauksessa, jossa tarkastuksella ei havaita mitään epäkohtia. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia ja niihin liittyen annetaan ohjausta, neuvontaa, huomautuksia tai kehotuksia ja tarkastusaika näistä johtuen pitenee ohjeellisesta ajasta, tarkastuksesta laskutetaan käytetyn ajan mukaisesti. Seurantatarkastus katsotaan suunnitelmalliseksi tarkastukseksi. Siitä peritään maksu tarkastukseen kuluvan ajan mukaan.

Valtakunnalliseen valvontatietojen julkistamisjärjestelmään kuuluvat Oiva-tarkastukset toteutetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa valintojensa tueksi. Järjestelmä myös yhdenmukaistaa elintarvikevalvonnan käytäntöjä. Oivan piiriin kuuluvien valvontakohteen tarkastusten tulokset julkaistaan Oiva-raporteissa, jotka ovat nähtävissä www.oivahymy.fi -internetsivulla. Sellaisissa elintarvikehuoneistoissa, joissa asiakkaat asioivat, viimeisimmän Oiva-raportin tulee olla näkyvissä huoneiston sisäänkäynnin yhteydessä. Lisäksi Oiva-raportit tulee julkaista yritysten omilla kotisivuilla.

Oiva-tarkastuksilla tarkastettavia asiakokonaisuuksia on 19. Asiakokonaisuuksia tarkastetaan kulloisellakin tarkastuksella tarkastajan harkinnan mukaisesti siten, että kaikki kohteen toimintaan liittyvät asiakokonaisuudet tarkastetaan vähintään kolmen vuoden välein. Valvontakohteen toiminnan kannalta suurimpaan riskiin liittyvät asiakokonaisuudet voidaan tarkastaa myös useammin.

Valvonta-asetuksen (EU 625/2017) mukaisesti virallinen valvonta on suoritettava ilman ennakoilmoitusta, paitsi jos tällainen ilmoitus on tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten. Jos virallinen valvonta suoritetaan toimijan pyynnöstä, toimivaltainen viranomais voi päättää, annetaanko siitä ennakoilmoitus vai ei. Virallinen valvonta, josta annetaan ennakoilmoitus, ei estä sellaisen virallisen valvonnan suorittamista, josta ei anneta ennakoilmoitusta.

Espoon seudun ympäristöterveys tekee elintarvikevalvonnan tarkastukset pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastuskäynnistä voidaan kuitenkin sopia ennalta perustellusta syystä, kuten jos kyseessä on laaja asiakirjatarkastus tai kun tarkastus on kohteen ensimmäinen ja sillä on tarkoitus käydä laajasti läpi kohteen omavalvontaa ja toimintaa.

Myös laitosten hyväksymiseen ennen toiminnan alkamista tai toiminnan olennaista muutosta liittyvät tarkastukset sovitaan toimijan kanssa ennalta. Joissain tapauksissa tarkastuksesta ilmoitetaan juuri ennen tarkastustapahtumaa, mikäli se on tarpeellista esim. sisäänpääsyn varmistamiseksi.

Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti valvontakohteessa. Jos kohteella ei ole tarkastettavaa elintarvikehuoneistoa (esim. virtuaalihuoneistot), tarkastus voidaan suorittaa myös Espoon seudun ympäristöterveyden toimistolla tai etäyhteydellä asiakirjatarkastuksena. Etäyhteyttä voidaan käyttää myös muissa tilanteissa valvojan harkinnan mukaan koko tarkastuksen tekemiseksi tai osaan tarkastusta.

Uuden rekisteröitävän elintarvikehuoneiston aloittaessa toimintansa, toiminnan olennaisesti muuttuessa tai toimijan vaihtuessa huoneistoon tehdään ensimmäinen tarkastus 6 kuukauden sisällä aloituksesta. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat vastaavat ilmoituksen tietoja sekä arvioidaan rakenteiden, tilojen, toiminnan ja omavalvonnan lainsäädännön vaatimustenmukaisuus.

Tarkastukseen sisältyy kohteen asiapapereihin ja edellisiin valvontaraportteihin/tutkimustuloksiin ennakolta tutustuminen, tarkastus ja tarkastuskertomuksen laadinta. Tarkastuksella arvioidaan kohteessa harjoitettavaa toimintaa ja tilojen soveltuvuutta toimintaan havainnoimalla sekä toimijaa ja henkilökuntaa haastatteleamalla. Tarkastuksilla valvotaan myös toimijan omavalvonnan toimivuutta. Tarkastusten yhteydessä voidaan ottaa näytteitä ja tehdä mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastus voi olla myös pelkkä asiakirjatarkastus, joka voidaan tehdä kohteessa, valvontayksikön toimistolla tai etäyhteyksiä käyttäen.

Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tai epäkohtia, jotka eivät suoranaisesti heikennä elintarviketurvallisuutta, toimijalle annetaan tarkastuksen yhteydessä ohjausta ja neuvontaa epäkohtien poistamiseksi. Havaittaessa elintarviketurvallisuutta heikentäviä epäkohtia, annetaan kehoitus poistaa epäkohta määräajassa. Määräajan päättymisen jälkeen tehdään aina seurantatarkastus. Seurantatarkastus pyritään tekemään 14 päivän kuluessa alkuperäisellä tarkastuksella annetusta määräajasta.

2.5.3 Tarkastuskertomus

Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset VATI-järjestelmällä. Oiva-tarkastuskertomus sekä julkaistava Oiva-raportti pyritään lähettämään toimijalle 10 työpäivän kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Muista tarkastuksista laadittava tarkastuskertomus pyritään lähettämään toimijalle kahden viikon kuluessa valvontakäynnistä. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastuksen aihe, tarkastetut asiat, suoritettavat mittaukset, tehdyt havainnot ja mahdolliset huomautukset ja kehotukset. Lisäksi kertomukseen kirjataan pääkohdiltaan toimijalle tarkastuksella annettu ohjaus ja neuvonta.

2.5.4 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikelainsäädännön noudattamiseksi eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan lainsäädännön vaatimuksia ole riittäviä. Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta on elintarvikelain 33 §:n nojalla siirtänyt osan elintarvikelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille. Delegointisääntö löytyy Espoon kaupungin verkkosivuilta sääntökokoelmasta. Valvontaviranomaisen tekemät tarkastukset hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvomiseksi ovat toimijalle maksullisia.

2.6 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta

Ensisaapumistoiminta poistui lainsäädännöstä vuonna 2020 lopulla ja samalla eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta siirtyi Ruokavirastolta kuntien tehtäväksi osaksi suunnitelmallista Oiva-valvontaa. Lisäksi vuoden 2021 marraskuussa on tullut voimaan Ruokaviraston määräys eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnista ilmoittamisesta.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin siirtyminen osaksi Oiva-valvontaa vaatii edelleen aikaa henkilöstön perehdyttämiseen. Lisäksi näiden kohteiden tarkastuksiin tulee varata vastaavaa muuta kohdetta enemmän aikaa. Joidenkin kohteiden tarkastustiheys nousee toiminnan seurauksena.

2.7 Lausunnot

Elintarvikevalvontaviranomainen voi pyynnöstä antaa lausuntoja toimijoille tai muille tahoille vastuualueensa asioista. Tällaisia asioita ovat mm. uusien rekisteröitävien valvontakohteiden suunnitelmat tai tilojen ja toimintojen olennaisten muutosten suunnitelmat. Lausunnon antaminen ei sisällä käyntiä lausunnon kohteena olevassa elintarvikehuoneistossa. Myöskään antaessaan lausunnon toiminnan olennaisesta muutoksesta ei elintarvikevalvontaviranomainen tee neuvontakäyntiä kohteeseen. Muutoksiin liittyvää ohjausta ja neuvontaa voidaan kuitenkin antaa kohteessa suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä.

Elintarvikevalvontaviranomaiselle tulee varata 3 viikkoa aikaa antaa lausunto suunnitelmista. Mikäli suunnitelmat ovat hyvin laajat tai annetut taustatiedot hyvin puutteelliset, aikaa vaaditaan enemmän.

2.8 Näytteenotto, näytteen tutkiminen ja tutkimustulokset

Viranomaisnäytteiden tutkimustulosten perusteella voidaan selvittää elintarvikealan toimijan omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Valvontanäytteet otetaan riskiperusteisesti. Näytteenotto kohdennetaan erityisesti tuotteisiin, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa tai joihin kohdistuu erityisiä vaatimuksia. Kohteen valvontahistoria, kuten aikaisemmat näytetulokset, kohteeseen liittyvät asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt, tiedossa olevat puutteet elintarvikkeiden käsittelyssä tai omavalvonnan toteuttamisessa, otetaan huomioon näytteenoton kohdentamisessa.

Näytteenotto toteutetaan ensisijaisesti projekteina. Projektit suunnitellaan ja toteutetaan valvontayksikön toimesta tai yhteistyössä muiden valvontayksiköiden kanssa. Paikallisten projektien lisäksi valvontayksikkö pyrkii mahdollisuuksien mukaan osallistumaan valtakunnalliseen elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin sekä hankkeisiin liittyvään näytteenottoon.

Vuoden 2023 näytteenottosuunnitelma, joka sisältää sekä toimijalle maksuttomat ympäristöterveyden projektit että toimijan kustannuksella otettavat viranomaisvalvonnan näytteet, on esitetty taulukossa 4. Taulukossa 5 on kuvattu sellaiset toimijalle maksulliset näytteet, joita viranomainen voi harkintansa mukaan ottaa valvoakseen toimijan omavalvonnan toteutumista.

Lisäksi valvontayksikkö varautuu ottamaan sisämarkkinatuoduista eläinperäisistä elintarvikkeista salmonellanäytteitä sisämarkkinatuonnin tarkastusten yhteydessä. Näytteiden ottoon ja näytteiden tutkimiseen liittyvät kustannukset maksaa valvontayksikkö. Näytteenotto kohdistetaan salmonellaerityistakuiden piirissä oleviin elintarvikkeisiin ja kerrallaan pyritään aina tutkimaan 5 osanäytettä.

Valvontayksikkö voi joissain tapauksissa tutkituttaa elintarvikenäytteitä myös kuluttajavalitusten perusteella, jos on vahva epäily siitä, että tuotteet eivät ole määräysten mukaisia. Pääsääntöisesti nämä tutkimukset kuitenkin ovat toimijoiden ja asiakkaiden itsensä vastuulla.

Valvontayksikön ottamat elintarvikenäytteet tutkitutetaan pääasiassa Helsingissä Metropolilab-laboratoriossa, joka on Ruokaviraston viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksiin hyväksymä laboratorio.

Metropolilab ja pääkaupunkiseudun kunnat ovat sopineet erityyppisille elintarvikkeille tutkimuspaketteja, joissa on otettu huomioon elintarvikelainsäädäntö ja Ruokaviraston suositukset. Tapauskohtaisesti laboratorion tai toimijan kanssa sopimalla voidaan analyysivalikoimaa muuttaa.

Viranomaisnäytteiden tutkimustulos merkitään VATI-järjestelmään ja alkuperäinen analyysitodistus arkistoidaan. Toimija saa kopion analyysitodistuksesta suoraan laboratorion kautta. Jos elintarvikenäyte arvioidaan tutkimuksissa laadultaan huonoksi, otetaan yhteyttä toimijaan ja kehoitetaan häntä selvittämään syy tulokseen sekä tekemään korjaavat toimenpiteet. Korjaavien toimenpiteiden jälkeen pyritään ottamaan uusintänäyte vastaavasta elintarvikkeesta, jotta voidaan varmistua tehtyjen toimenpiteiden riittävydestä.

Näyteprojekteista laaditaan kirjallinen yhteenveto ja näytteiden tutkimustuloksia hyödynnetään valvonnan kohdistamisessa ja valvontasuunnitelmien laadinnassa.

2.8.1 Varautuminen ruokavälitteisen sairastumisen tai muun terveystapauksen selvittämiseen

Valvontayksikön määrärahasissa on varauduttu mahdollisten ruokavälitteisiin sairastumisiin liittyvien näytteiden tai muiden elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaarojen tutkimiseen. Ruokamyrkytysnäytteiden selvittäessä otetaan tarvittaessa elintarvike-, vesi- sekä pintahygienianäytteitä. Näytteiden tutkimuksessa noudatetaan tapaukseen soveltuvin osin Ruokaviraston ohjeita; Toiminta elintarvikewälitteisissä terveysvaaratilanteissa – ohje valvontaviranomaisille (4186/04.02.00.01/2020) sekä Näytteiden tutkiminen elintarvike- ja talousvesivälitteisessä epidemiassa (LAB 020).

2.9 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Kunnan on selvittävä alueellaan ilmenevät elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet kuten ruokamyrkytykset ja muut elintarvikewälitteiset vaaratilanteet. Valvontayksikössä on menettelytapaohje terveysvaaratilanteiden hoitoon ja työohjeet ruokamyrkytysnäytteiden selvittämiseen. Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä on nimetty Valtioneuvoston asetuksen (1365/2011, 4 §) mukaisesti ja työryhmällä on toimintaohje, joka kattaa Ruokaviraston valtakunnallisessa valvontaohjeessa esitetyt keskeiset tehtävät. Työryhmä kokoontuu vuosittain.

Epäiltäessä, että terveysvaaraa aiheuttavaa elintarviketta on seutuyksikön valvontakohteessa, ryhdytään heti toimenpiteisiin, jotta ko. elintarvike saataisiin pois markkinoilta. Silloin kun kyseessä on yksikön oman valvontakohteen tekemä, lainsäädännön vaatimusten vastaisen tuotteen takaisinvedo, varmistetaan että kohde toimii Ruokaviraston takaisinvedosta ja sen ilmoittamisesta antamien ohjeiden mukaisesti. Tieto muualla valmistettujen terveysvaaraa aiheuttavien tuotteiden päätyemisestä valvontayksikön kohteisiin saadaan tyypillisesti tieto Ruokaviraston laatimista, valvontayksiköille suunnatuista takaisinvetotiedotteista. Tilanteissa toimitaan Ruokaviraston tiedonannon ja mahdollisen valvontapyynnön mukaisesti ja varmistetaan, että toimija on poistanut tuotteet markkinoilta.

Euroopan komission ylläpitämän elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvike- ja rehueristä. Ruokavirasto lähettää ns. RASFF-ilmoitukset kuntiin. Yksittäinen RASFF-ilmoitus voi koskettaa useita alueen toimijoita ja vaatia merkittävän työpanostuksen.

2.10 Neuvonta ja ohjaus

Elintarvikevalvonnan asiakkaille on käytössä yhteissähköpostiosoitteet elintarvikevalvontaan ja tuoteturvallisuuteen liittyville yhteydenotoille. Postoja seurataan päivittäin. Viesteihin vastataan kiireellisuuden mukaan priorisoiden, kaikkiin pyritään kuitenkin vastaamaan viimeistään 5 arkipäivän kuluessa. Lisäksi elintarvikevalvonnan asiantuntija on tavoitettavissa puhelimitse maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9-11.

Toimijan suunnitellessa uutta toimintaa tai toiminnan olennaista muuttamista, pyritään antamaan toimijalle ohjausta ja neuvontaa sähköpostin ja puhelimen välityksellä sekä tarvittaessa järjestetään neuvotteluita toimijan kanssa etäyhteyksin tai ympäristöterveyden toimitiloissa. Erilaisia palavereja ja neuvotteluita voidaan toimijoiden kanssa järjestää tarvittaessa myös muissa tilanteissa. Toimijan kanssa käydyistä neuvotteluista tehdään muistio, joka tallennetaan VATI-järjestelmään ja lähetetään toimijalle. Muilla tavoilla annetusta ohjauksesta ja neuvonnasta tehdään merkintä VATI-järjestelmään, josta annetun neuvonnan pääpiirteet selviävät.

Tarkastuksen yhteydessä toimijalle voidaan antaa ohjausta ja neuvontaa tarkastukseen sisällyttämättömistä asioista, kuten toiminnan laajentamisesta tai muuttamisesta. Tarkastuksen yhteydessä annettu ohjaus ja neuvonta kirjataan tarkastuskertomukseen.

Elintarvikevalvonta tiedottaa valvontakohteita ajankohtaisista asioista kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvalla tavalla sähköpostitse, nettisivujen välityksellä tai tarkastuksilla jaettavilla erillisillä tiedotteilla. Poikkeustapauksissa toimijoita tiedotetaan myös puhelimitse.

Espoon seudun ympäristöterveys laatii ohjeita mm. elintarvikkeiden tarjoilupaikoille, myyntipaikoille, kuljetustoiminnalle ja kotona tapahtuvalle valmistukselle. Ohjeissa mm. kerrotaan kootusti toiminnalle lainsäädännössä asetetuista vaatimuksista ja vaatimusten soveltamisesta käytäntöön. Lisäksi yksikkö osallistuu valvontayksikköjen yhteistyönä tehtävien ohjeiden laadintaan. Valvontayksikkö kommentoi pyynnöstä keskusviranomaisen toimijoille suunnattuja ohjeita.

Toimijoille pyritään järjestämään koulutusta niissä tehtävissä, jotka ovat elintarvikeeturvallisuuden kannalta merkittäviä, ja joissa on todettu tarve osaamisen kehittämiseen.

2.11 Elintarvikevalvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti sekä valvontajärjestelmään merkittyjen suoritustietojen että taloudenhallintaohjelman taloustoteumatietojen avulla. Suoritettototeumatiedot käsitellään elintarvikevalvonnan tiimipalaverissa kerran kuukaudessa. Lisäksi koko yksikön suoritteita tarkastellaan kuukausittain yksikköpalavereissa. Yksikön taloustietoja esitellään koko henkilöstön yhteisissä palavereissa vähintään kahdesti vuodessa.

Elintarvikevalvonnan toteutuneet tarkastukset, toimenpiteet ja näytteenotot raportoidaan sähköisesti keskusvalvontaviranomaisille. Suunnitelman toteutumisen arviointi viedään vuosittain maaliskuussa sosiaali- ja terveyslautakunnan käsiteltäväksi.

Taulukko 3. Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2023. Kohdemäärät on haettu VATI-valvontatietojärjestelmästä 11.11.2022. Suunnitelmallisten tarkastusten määrä perustuu valvojien ylläpitämiin kohdeseurantoihin.

Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2022						
Toimintaluokka ja riskiluokka	Toimintatyyppiesimerkkejä	Tark./vuosi	Valvonta kohteita	Kohdetoimintoja	Aika (h)* Kunta	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä
Liha-ala	Leikkaamo, jauhelihan ja raakalihavalmisteiden valmistus, kypsien lihatuotteiden valmistus, lahtivajat					
1-6		0,5-6	6	11	1-6	16
Maitoala	Juuston, jäätelön (pastöroimattomasta maidosta), voin ja maitonesteiden valmistus					
6		4	1	4	2-6	4
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus, tuoreiden kalastustuotteiden käsittely					
4-6		2-4	6	9	2-6	15
Vilja ja kasvis ala	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus, leipomot, pakkaamotoiminta ja ruoka- ja kahvileipien valmistus					
1-5		0,35-3	61	66	1-6	38
Elintarvikkeiden valmistus	Juomien valmistus, yhdistelmätuotteiden valmistus, muu elintarvikkeiden valmistus					
1-4		0,35-2	29	32	1-4	18
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden vähittäismyynti					
0-4		0-2	427	441	2-4	216
	Elintarvikkeiden tukkumyynti					
1-3		0,35-2	45	46	2-6	7
Elintarvikkeiden vienti ja tuonti	Elintarvikkeiden maahantuonti, elintarvikkeiden maastavienti					
1-5		0,35-3	102	106	1-6	39
Elintarvikkeiden tarjoilu	Ravintola, koulu- ja päiväkotiruokala, suurtaloukskeittiö,					

	pitopalvelu, grilli, kahvila, pikaruokapaikka					
0-5		0-3	1380	1482	1-6	705
Elintarvikkeiden kuljetus	Elintarvikkeiden kuljetus					
1-2		0,35-0,5	25	48	1-4	5
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi, pakkaaminen ja muu elintarvikkeiden varastointi					
0-4		0,35-1	31	38	1-5	7
Elintarvikekontaktimateriaalit	Elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvan materiaalin valmistaminen, maahantuonti, maastavienti, välittäminen					
1-3		0,35-1	37	66	2-6	15
Alkutuotanto	Kasvien kasvatusta, viljely ja sadonkorjuu, lypsäminen ja muut eläintuotannon vaiheet ennen teurastusta, itujen tuotanto					
		tarvittaessa-1	294	325	1-3	3
Yhteensä						1088
Uusinta-/seurantatarkastukset 18 %						196
Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset yhteensä						1284
* suunnitelmassa ilmoitettu tarkastusaika on vähimmäisaika silloin, kun tarkastuksella ei havaita epäkohtia ja tarkastuksen lopputulos on oivallinen. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia ja niihin liittyen annetaan ohjausta ja neuvontaa, huomautuksia tai kehoituksia, tarkastusaika pitenee ja tarkastuksesta laskutetaan käytetyn ajan mukaisesti.						

Taulukko 4. Ympäristöterveyden elintarvikenäyteprojektit vuonna 2023.

1. Pintapuhtaus näytteenotto tarjoilupaikoissa		
Projektin aikataulu:	Näytteenottoaikat:	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Suunnittelu: marras- ja joulukuu 2022 Toteutus: tammi-helmikuussa 2023 Yhteenveto: toukokuussa 2023.	Tarjoilupaikat, 20 kpl	6-10 kpl /kohde
Ammattikorkeakouluopiskelija tekee projektin loppuyönään. Pintapuhtausnäytteitä suunnitellaan otettavan kahdella eri menetelmällä. Näytteenoton yhteydessä toimijoita ohjeistetaan ja käydään läpi näytteenoton vaatimuksia sekä tehdään lyhyt kyselytutkimus. Valvontayksikkö maksaa näytteenottoon ja näytteiden tutkimiseen liittyvät kulut.		

2. Vetolaatikoissa säilytettävien raaka-aineiden mikrobiologinen laatu		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Suunnitelma: Toteutus: toukokuu-lokakuu 2023 Yhteenveto: valmis tammikuussa 2024	Pizzoja valmistavat tarjoiluapaikat, 20 kpl	2 kpl/ kohde, yhteensä 40 näytettä
<p>Näytteitä suunnitellaan otettavan pizzoja valmistavien tarjoiluapaikkojen vetolaatikoissa säilytettävissä raaka-aineista. Näytteeksi otetaan lihaa, kalaa tai äyriäisiä. Näytteitä otetaan kaksi jokaisesta kohteesta ja toinen näyte on aina kinkku-/pizzasuikale tai muu vastaava tuote, jos sellaista on saatavilla. Näytteistä tutkitaan alustava aistinvarainen arvio, kokonaisbakteriämäärä, enterobakteerit, S. aureus ja L. monocytogenes. Lisäksi varaudutaan määrittämään 1-3 näytteestä eläinlaji. Projektin yhteydessä suunnitellaan tarkastettavan myös pakkausmerkintöjä. Valvontayksikkö maksaa näytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta aiheutuvat kulut.</p>		
3. Sushin hygieeninen laatu		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Suunnittelu: alkuvuosi 2023 Toteutus: Maaliskuu-syyskuu 2023 Yhteenveto: Loppuvuoden aikana 2023	Noin 40 kohdetta	2 kpl/kohde, yhteensä 80 näytettä
<p>Projektin on yhteistyöprojekti, johon osallistuu useita valvontayksiköitä. Projektia vetää Helsingin yksikkö. Näytteitä otetaan sushiravintoloista ja myymälöistä, jotka valmistavat itse susheja. Näytteet otetaan palvelumyynnistä, itsepalvelumyynnistä tai sushibuffeteista. Näytteeksi otetaan sekä kalaa sisältäviä, että kasvipöytäisiä raaka-aineista valmistettuja susheja. Näytteitä otetaan kerralla 2 sushia/kohde. Yksi näyte on vähintään 100 g yhtä sushilaatua. Näytteistä tehdään alustava aistinvarainen arviointi ja tutkitaan pH, aerobisten mikrobien kokonaisbakteriäluvu, S. aureus ja Bacillus cereus -ryhmän bakteerit. Kalaa sisältävistä näytteistä tutkitaan myös L. monocytogenes. Valvontayksikkö maksaa näytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta aiheutuvat kulut.</p>		

Taulukko 5. Muut kohteista otettavat omavalvonnan valvontanäytteet

Näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Tutkimukset määräytyvät tuotekohtaisten tutkimuspakettien mukaisesti.

Toimintaluokka	Omavalvonnan toimivuuden varmistukseksi otettavat näytteet (toimijan kustannuksella)
	Esimerkkejä näytteistä
Liha-ala	
Leikkaamo Jauhelihan valmistus Raakalihavalmisteiden valmistus Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	Tuotenäytteet (mahdollisesti osanäytteitä) Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet Salmonellanäytteet sisämarkkinatuonnin lihaeristä
Vilja-kasvisala	
Leipomotuotteiden valmistus Ruoka- ja kahvileipien valmistus	Konditoriatuotteet ja niiden raaka-aineet Leipomoeinekset ja niiden raaka-aineet Raakamunavalmiste Uppopaistorasva Leivän suolapitoisuus
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet
Elintarvikkeiden valmistus	
Yhdistelmä elintarvikkeiden valmistus	Tuotenäytteet (mahdollisesti osanäytteitä) Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet

Elintarvikkeiden vienti, tuonti, varastointi, pakkaaminen sekä tukkumyynti	
Maahantuojat Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi Elintarvikkeiden tukkumyynti, teollisesti pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Riskiperusteisesti mahdollisesti tuotenäytteitä
Elintarvikkeiden myynti (noin 10 näytettä/vuosi)	
Vähittäismyynti pakkaamattomia ja pakattujen elintarvikkeiden myynti	Edellä mainitut projektit lisäksi riskiperusteisesti: salaattibaarit ja vastaavat, savustustoiminta, harvapurku, tuore kala
Tarjoilupaikat (noin 20 näytettä/vuosi) ja ulkomyynti (5 – 10 näytettä/vuosi)	
Ravintolatoiminta Grilli- tai pikaruokatoiminta Kahvilatoiminta Keskuskeittiötoiminta Valmistuskeittiöt Pitopalvelu	Edellä mainittujen projektien lisäksi riskiperusteisesti: Pizzojen täytteet Esikäsitelty raaka kala ja kalavalmisteet Esikäsitelty raaka liha ja lihavalmisteet Vihersalaatit Täytetyt sämpylät, voileivät jne. Esivalmistetut/-käsitellyt elintarvikkeet Jäähdytetyt ruuat, lisäkkeet ja jälkiruuat Raakakakut Kohteessa valmistetut gluteenittomat elintarvikkeet/ruuat
Ulkomyynti ja ulkomyyntiin valmistavat tarjoilupaikat	Näytteitä ulkomyyntipisteistä ja/tai valmistustilasta/-huoneistosta.

3. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

3.1 Johdanto

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden huonosta laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen, koulujen, päiväkotien, erilaisten sosiaalialan laitosten ja muiden vastaavien julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

Terveydensuojelun yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen keskusvirasto, Valvira, ohjaa terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten toimeenpanoa ja valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo alueellaan terveydensuojelua.

3.2 Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa huomioidaan terveydensuojelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa.

Vuoden 2023 alussa Espoon seudun ympäristöterveydessä terveydensuojeluvalvontaan kuuluvia valvontatehtäviä (sisältää myös tupakkalakiin liittyviä tehtäviä) sisältyy yhteensä 14 vakanssiin. Henkilötyövuosia terveydensuojeluvalvonnan sekä tupakkalain tehtäviin v. 2023 on käytettävissä noin 12 (Taulukko 1). Tarkemmin terveydensuojeluvalvonnan työpanoksen jakautumisesta valvonnan eri osa-alueille kuvataan palveluyksikön omassa työnjakotaulukossa.

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on marraskuussa 2022 yhteensä 1139 aktiivista valvontakohtetta. Valvontakohteiden määrät on esitetty toimintatyypeittäin taulukossa 10.

Toimintavuonna terveydensuojeluvalvonnassa on tavoitteena tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia 350 kpl (Taulukko 10). Lisäksi valvontakohteisiin voi olla tarve tehdä seuranta-tarkastuksia, mikäli suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä annettua kehotusta ei ole noudatettu määräajassa.

Terveydensuojeluviranomainen tekee suunnitelmallisen tarkastuksen kohteeseen ja tarvittaessa tarkentaa toiminnasta tehtyä riskinarviointia. Terveydensuojeluviranomainen tekee ensimmäisen tarkastuksen kohteeseen keskimäärin 3–6 kuukauden kuluessa ilmoituksen saatuaan. Tarvittaessa terveydensuojeluviranomainen voi antaa kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi terveydensuojelulain 51 §:n mukaisesti.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi resursseissa huomioidaan toiminnan kehittäminen ja muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista muuta valvontaa ovat mm. erilaiset yllättävät valvontatarpeet, asumisterveysasiat, sisäilmatyöryhmien työskentelyyn osallistuminen, epidemia- ja muiden häiriötilanteiden selvitykset sekä asukkaiden tekemien yhteydenottojen johdosta tehdyt selvitykset ja

valvontatoimet. Lisäksi työaikaa varataan ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn sekä erilaisten lausuntojen valmisteluun. Häiriötilanne- ja varautumisharjoituksiin sekä yhteistyöhön viranomaisten ja sidosryhmien kanssa varataan työaikaa. Uusiin ohjeisiin ja lakimuutoksiin perehtymiseen, sekä uusien työntekijöiden perehdyttämiseen varataan myös työaikaa. Palvelusähköposteihin ja asiakaspuhelimeen vastaaminen kuuluu osaksi valvontaa ja on toimijoita ja asukkaita ohjaavaa ja neuvovaa työtä.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita valvotaan asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita ovat mm. yksityiset asunnot ja palvelu- ja tukiasumisen yksiköt, joista tulee terveyshaittaepäilyjä koskien useita satoja yhteydenottoja vuosittain. Kaikkiin yhteydenottoihin reagoidaan ja osa näistä yhteydenotoista tulee vireille ja johtaa toimenpiteisiin sekä asunnontarkastuksiin terveyshaitan arvioimiseksi.

3.3 Valvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyntä

Terveydensuojelulain valvontakohteet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksen tekemistä edellytetään terveydensuojelulain 13 §:ssä mainituista toiminnoista. Vuoden 2022 alussa tuli voimaan terveydensuojelulain 13 § muutos. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia kohteita selvennettiin Valvira julkaisemassa ohjeessa. Ilmoitus- ja hyväksymiskäsittelyistä peritään voimassa olevan taksan mukainen maksu.

3.3.1 Ilmoitusvelvollisuus ja terveydensuojelulain 13§ mukaisten toimintojen rekisteröinti

Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle terveydensuojelulain liitteessä lueteltujen toimipaikkojen tai toimintojen käyttöön otosta ja sen liitteeksi tulee toimittaa tarvittavat selvitykset toiminnasta ja siihen liittyvistä toimitiloista. Liite, Velvollisuus ilmoittaa toimipaikan käyttöönotosta tai toiminnon aloittamisesta sekä velvollisuus suorittaa valvonnan perusmaksu.

Toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, ja muun kuin 18 §:ssä tarkoitetun talousvettä toimittavan laitoksen, on myös tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ilmoitus toiminnastaan. Lisäksi yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä ilmoitus vedenjakelualueesta, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

Lisäksi ilmoitus on tehtävä myös toiminnan olennaisesta muuttamisesta. Lisäksi toiminnan päättymisestä on ilmoitettava kirjallisesti kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Terveydensuojeluviranomaisella on aina kuitenkin mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta, tekee tarvittaessa tarkastuksen ja kirjaa ilmoituksen tiedot VATI -tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoitukset pyritään käsittelemään neljäntoista päivän kuluessa. Ilmoituksen käsittelystä peritään taksan mukainen maksu.

3.3.2 Talousvettä toimittavan laitoksen hyväksyminen

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty. Terveydensuojeluviranomainen lähetetään hakemuksen tiedoksi niille aluehallintovirastoille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varaa näille tilaisuuden antaa hakemuksesta lausunto.

Hyväksymispäätöksessään terveydensuojeluviranomainen nimeää talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet ja antaa hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset.

Talousvesivalvonnan hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt on kuvattu Valviran soveltamisohjeissa.

3.4 Tarkastusten sisältö

Terveydensuojeluviranomainen pyrkii toiminnallaan ennaltaehkäisemään terveyshaittoja sekä edistämään asuin- ja lähiympäristön terveellisyttä. Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tarkastustoimintaa tehdään myös asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Asunnontarkastuspyynnöt käsitellään pääsääntöisesti jonotilanteen mukaisesti saapumisjärjestyksessä. Mikäli asunnontarkastuspyyntöä voidaan saatujen tietojen perusteella pitää erityisen kiireellisenä, se voidaan poimia käsiteltäväksi jonon ohi. Kiireellisyyden määrittelemisessä hyödynnetään AVI:sta saatua, tapauksiin liittyvää ohjeistusta.

Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, terveydensuojeluviranomainen antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset määräaikoineen.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti ja siten, että oleellisimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat tarkastetuiksi.

Tarkastuksesta sovitaan yleensä toimijan kanssa etukäteen, jotta toimija on paikalla ja hän on varannut tarkastukseen aikaa. Erityisen tärkeää tarkastuksesta on sopia hyvissä ajoin silloin, kun kyseessä on yhteistarkastus, johon osallistuu useiden tahojen edustajia ja aikojen yhteensovittaminen on siten hankalaa.

Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna valvontayksikön omia ohjeita sekä hyödynnetään Valviran antamaa ohjeistusta.

Tarkastus voidaan suorittaa eri tavoin. Tarkastus voidaan tehdä siten, että tarkastaja käy kohteessa, tai se tehdään tutustumalla kohteen asiakirjoihin. Tarkastuksella tarkoitetaan myös mobiililaitteen välityksellä etänä tehtävää tarkastusta. Etänä tehtävät tarkastukset tulevat kyseeseen pääasiassa silloin, kun kohteeseen on tehty jo aikaisemmin tarkastus paikan päällä ja valvontakohte on tarkastajalle entuudestaan tuttu.

Asiakirjatarkastuksella tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteen tiloissa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään oma maksullinen tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa,

joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen, tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastus kohdistuu tiettyä asiaa tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen.

Asiakirjatarkastuksia ovat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan toiminnanharjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen, valvontatutkimusohjelmien ja riskinarviointien tarkastamiset sekä tarkastuskäynnin johdosta annettujen huomioiden selvittämiseen liittyvä tarkastus, joka ei vaadi paikallakäyntiä kohteessa.

Valvontakohteiden tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika koostuu tarkastukseen valmistautumisesta, tarkastuksen sisällöstä sekä tarkastuskertomuksen laatimisesta. Osassa tapauksia haitan selvittäminen saattaa kestää kauemmin, jopa työpäivä. Keskimääräinen tarkastusaika on n. 4 - 6 h.

Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Tarkastuksilla valvotaan myös toimijan omavalvonnan toimivuutta. Lisäksi tarkastuksessa selvitetään toiminnanharjoittajaa tai toiminnanharjoittajan edustajaa haastatteleamalla toiminnassa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia tai muita terveydensuojelullisesti merkitseviä seikkoja. Tarkastukseen liittyy toimijan neuvontaa ja ohjeistusta mm. sellaisten tarkastuksella tehtyjen havaintojen osalta, jotka toimija voi omavalvonnassaan huomioida ja näin parantaa toimintatapojaan.

Asuntojen ja terveydensuojelulain mukaisten suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien muiden oleskelutilojen, joita ovat mm. koulut, päiväkodit, liikuntatilat, uimahallit, majoitushuoneistot, kauneushoitolat, tehostettu palveluasuminen ja vastaanottokeskukset, tarkastustoiminnassa pyritään selvittämään, onko rakennuksessa terveystahtaa aiheuttavia vaurioita tai olosuhteita asukkaille tai tilojen käyttäjille. Tarkastuksen lisäksi kohteessa voidaan tehdä mittauksia ja/tai ottaa näytteitä. Arvioidessa terveydensuojelulain mukaista terveystahtaa käytetään apuna sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (545/2015) ja asetuksen soveltamisohjeita. Huomioidaan myös säteilylain (859/2018) mukaiset velvoitteet radonpitoisuuksien valvonnasta. Tarkastuksen yhteydessä ohjauksen ja neuvonnan avulla annettava ennaltaehkäisevä työ on tärkeä osa tarkastusta.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualueen tarkastuksella tarkastetaan, että toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista ja toiminnanharjoittajan omavalvonta ja toimintaympäristön valvonta on tehokasta. Lisäksi tarkastetaan, että riskit on arvioitu huolellisesti ja hallintatoimenpiteet on viety laitoksen toimintaan ja ohjeisiin. Jos kohteen riskinarvioinnin laadinta todetaan riittämättömäksi tai siinä on selkeitä puutteita, tarkastuksessa käydään läpi tarkemmin vedenkäsittelyprosessia ja laitoksen käytäntöjä.

Suunnitelmallisista tarkastuksista laaditaan asianosaisille lähetettävä tarkastuskertomus, joka pääsääntöisesti laaditaan VATI -järjestelmän tarkastuslomakepohjien avulla. Asumisterveyteen liittyvissä tarkastuksissa käytetään toistaiseksi yksikön omaa tarkastuskertomusmallia. Tarkastuskertomuksiin kirjataan pääkohdiltaan tarkastuksen aikana toimijalle annettu ohjeistus ja neuvonta. Siitä ilmenee myös huomautukset ja kehotukset sekä mahdollisille korjaustoimenpiteille tai niiden suunnitelman laatimiselle annettu määräaika.

Koronan aiheuttamista muutoksista johtuen tekemättä jääneet suunnitelmalliset tarkastukset kuormittivat valvontaa myös vuoden 2022 aikana ja tämän vuoksi osa vuoden 2022 suunnitelmallisista tarkastuksista joudutaan siirtämään edelleen seuraavalle vuodelle. Koronan vuoksi jäi tarkastamatta erityisesti vanhusten ja muiden erityisryhmien (eli kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien sekä lastenkoteja) hoitolaitoksia.

Taulukossa 10. on esitetty terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan tarve vuodelle 2023. Vuoden 2022 suunnitelmallisista tarkastuksista tekemättä jää arviolta n. 40 %. Tämä tarkoittaa noin 150 tarkastuksen vajetta. Taulukossa ei ole erikseen huomioitu vuodelta 2022 siirtyviä tarkastuksia.

3.5 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden ja valvontakohtedyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveyshaitan toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla sekä riskin hyväksyttävyyden (merkityksen) perusteella. Arviointi perustuu mm. toimintaluokan ja toimintatyyppin toiminnan laatuun, laajuuteen, olosuhteiden asianmukaisuuteen, valvontahistoriaan ja käyttäjäryhmään.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. Riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei voida korvata tai lopettaa terveyshaittaepäilyn käsittelyn ajaksi, joka joissain kohtedyypeissä (kuten oppilaitoksissa) voi olla pitkäkestoinen ja ketjuuntuva. Sen sijaan epäillyn terveyshaitan johdosta valvontakohteen valvonnan riskinarviointia arvioidaan uudelleen ja tarkastustiheyttä voidaan silloin mahdollisesti lisätä.

Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa valvontaohjelmassa riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Riskinarvioinnin perusteella suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritty valvontakohtedyyppien tarkastustiheys.

Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön suunnitelmassa kohteiden tarkastustiheyden määrittelyssä on käytetty valtakunnallisessa valvontaohjelmassa käytettyjen riskiluokkien lisäksi myös oma harkintaa ja muutettu tarkastustiheyksiä riskinarvioinnin perusteella. Mm. lasten leikkitoiminnan osalta tarkastustiheyttä on laskettu kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella edelliseen vuoteen verrattuna. Tarkastustiheydet valvontakohtedyypeittäin ilmenevät tarkastussuunnitelmataulukosta, taulukko 10.

Espoon seudun ympäristöterveys on laatinut terveydensuojelulain 13 § ilmoitusvelvollisille toimijoille ohjeen omavalvonnan toteuttamisesta. Ohje löytyy yksikön kotisivuilta.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten huoneistojen ilmoituskäsittelyn yhteydessä tehdään alustava riskinarviointi sekä annetaan ohjeistusta omavalvonnasta. Tarkastuksen jälkeen lasketaan valvontakohteen riskiluku, jonka perusteella määryty tarkastustiheys. Espoon seudun ympäristöterveys jatkaa kohdekohtaista riskinarviointityötä edelleen. Tavoitteena on, että kaikki suunnitelmallisen valvonnan kohteet on arvioitu ainakin kerran vuoden 2024 loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajien ohjeistus ja neuvonta omavalvonnasta on edelleen v. 2023 painopisteenä. Uusia valvontahohteita ohjeistetaan tarkastuksilla tunnistamaan toimintansa riskit ja niiden vakavuus sekä laatimaan riskeille hallintakeinot.

Talousvettä toimittavien laitosten omavalvonnan ja talousveden laadun viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydellisen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Eduskunnassa on parhaillaan käsittelyssä (syksyllä 2022) hallituksen esitys laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. Esityksellä vahvistettaisiin terveydensuojelulaissa talousveden laadun valvonnan riskiperusteisuutta tarkentamalla talousvedeksi tuotettavan raakaveden, talousvettä toimittavan laitoksen veden toimitusketjun ja rakennusten vesilaitteistojen veden laatuun vaikuttavien tekijöiden riskinarviointia ja riskien hallintakeinoja. Talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointiin perustuvaa omavalvontaa koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin. Rakennusten vesilaitteistojen

riskienhallinnassa otettaisiin erityisesti huomioon riskit, jotka liittyvät veden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien ja tuotteiden uusiin terveydensuojelulain nojalla säädettäviin hygieniiaa koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Niin sanottuina ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten omistajille lisättäisiin velvollisuus tehdä vesilaitteistoistaan riskinarviointi, jossa olisi huomioitava erityisesti Legionella-bakteerin esiintyvyys ja lyijyn pitoisuus vedessä. Päävastuu riskinarvioinnin laadinnasta on toiminnanharjoittajalla. Terveydensuojeluviranomainen osallistuu laadintaan terveyshaitan arvioinnin asiantuntijana sekä tekee riskinarvioinnin hyväksymishakemuksesta maksullisen päätöksen. Toiminta-alueella on hyväksytty syksyyn 2022 mennessä yhteensä 19 riskinarviointia. Loput pyritään saattamaan valmiiksi viimeistään uuden asetuksen voimaantullessa. Pienten toimijoiden vähäiset resurssit riskinarviointityöhön kuormittavat talousvedenvalvontaa edelleen suuresti. Talousvettä toimittavien laitosten valvontatutkimusohjelmien asetusten mukaisuuteen saattamiseen varataan työaika.

Useita talousvesikohteita valvotaan riskiperusteisesti seuraamalla näytteenotoin kohteiden vedenlaatua ilman, että niihin tehdään erillistä suunnitelmallista tarkastusta.

3.5 Näytteenotto, näytteiden tutkiminen ja tutkimustulokset

Ympäristöterveys valvoo säännöllisen näytteenoton avulla talousveden ja uimavesien laatua sekä arvioi aiheutuuko mahdollisista laatueroista terveyshaittaa ja ryhtyy sen perusteella toimenpiteisiin. Myös sisäympäristön laatua voidaan selvittää tarvittaessa erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Valvontayksikön ottamat vesi- ja sisäympäristönäytteet tutkitaan pääasiassa MetropoliLab Oy:n laboratoriossa, joka on Ruokaviraston viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksiin hyväksymä laboratorio.

3.5.1 Talousvedet

Talousveden laatuvaatimukset, näytemäärät ja tehtävät analyysit on määritelty STM:n asetuksissa.

STM:n asetuksen (1352/2015) mukaisten laitosten vesinäytteiden tutkiminen on jaettu suunnitelman pohjalta tehtäviin viranomaisvalvontanäytteisiin ja omavalvontanäytteisiin. Juomavesidirektiivin myötä talousveden laadun seurantaan on tulossa kokonaan uusia muuttujia mm. bisfenoli A, klooraatti, kloriitti, haloetikkahapot sekä tutkimustiheyksien muutoksia mm. suolistoperäisten enterokokkien ja sameuden osalta. Muutosten myötä juuri päivitettyjen näytteenottosuunnitelmien uudelleen päivittämiseen varataan työaika alkuvuodesta 2023, mikäli asialle ei saada siirtymäaika. Vatin talousveden vedenjakelualueiden näytteenottosuunnitelman (NOS) toiminnon käyttöönotto on ollut hidasta. Sen työstäminen ja kehittäminen vaativat edelleen myös v. 2023 aikana valvontayksiköiden resursseja.

STM:n asetuksen (401/2001) 1§:n 1 ja 2 kohdan mukaisen talousveden valvonnan kohteille on myös laadittu näytteenottosuunnitelmat. Toimijat vastaavat näytteenottosuunnitelman toteutuksesta. Näytteenotto ja näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Taulukossa kuusi on esitetty talousvesinäytteiden jakaantuminen toimintatyypeittäin.

Viranomaisnäytteiden tutkimustulokset toimitetaan niiden valmistuttua valvontaviranomaiselle, joka arvioi veden laadun. Mahdollisten laatuerojen osalta terveydensuojeluviranomaisen tulee arvioida, aiheutuuko niistä terveyshaittaa ja ryhtyä sen perusteella toimenpiteisiin.

Toiminta-alueen yksityisten kaivojen näytetuloksia on kerätty paikkatietojärjestelmään. Kerättyä tietoa tullaan hyödyntämään yksityisten kaivoasiakkaiden ohjauksessa ja neuvonnassa.

Viranomaisvalvontaan liittyvän näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Tällöin varmistetaan talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden talousvesien, uima- ja allasvesien näytteenottamiselle voi osoittaa esimerkiksi henkilösertifioinnilla. Terveydensuojeluviranomainen voi varmistaa pätevyyden myös muilla tarkoituksenmukaiseksi katsomillaan tavoilla esimerkiksi auditoimalla näytteenoton paikan päällä.

Näytetulosten raportointi aluehallintovirastolle (edelleen EU-komissioon) tulee v. 2023 osalta tapahtumaan edelleen manuaalisesti, sillä tutkimustulosten sähköinen siirto valtakunnalliseen valvontarekisteriin on viivästynyt.

Valvottavien talousvesikohteiden näytteiden yhteislukumäärä on n. 320 kpl.

Näytemäärissä tapahtuvat mahdolliset muutokset johtuvat riskienarvioinnin perusteella tehdyistä muutoksista veden laadun valvontaan, kohteiden toiminnan muutoksesta, toimitettavan veden määrän muutoksesta tai toiminnan lopettamisesta.

Taulukko 6. Talousvesinäytteiden jakaantuminen toimintatyypeittäin vuonna 2023.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet, joiden talousveden laatua valvotaan viranomaisnäyttein, ja joihin tehdään valvontasuunnitelman mukainen tarkastus		
Vesilaitos tai vedenottamo	Kohteiden lukumäärä	Näytemäärä kpl / vuosi
Talousettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STMa 1352/2015)		203
EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle	2	167
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m ³ päivässä tai 50 - 4999 henkilölle	14	36
Talousettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STMa 401/2001)		
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle	9	9
Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet, joiden talousveden laatua valvotaan viranomaisnäyttein, mutta joihin ei tehdä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta		
Muu asetuksen 401/2001 mukainen kohde. Tulosten seuranta ja ohjeistus	36	36

Suunnitelmallisen näytteenoton lisäksi talousvesikohteisiin kohdistuu mm. omavalvontaan sekä häiriötilanteisiin liittyvää näytteenottoa.

Myös yksittäisiä talousvesikaivoja tarkastetaan ja vedenlaatua arvioidaan silloin, kun on syytä epäillä terveyshaittaa.

3.5.2 Uimavedet

Yleisten uimarantojen veden laatua valvotaan sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008, 354/2008) mukaisesti.

Yleisistä uimarannoista (EU-rannat), joita seutuyksikön alueella on 13 kpl, laaditaan vuosittain ennen uimakauden alkua uimarantaluettelo, joka toimitetaan aluehallintovirastoon huhtikuun loppuun mennessä. EU-uimarannoille laaditaan viranomaisvalvontaa varten seurantakalenteri, josta selviää näytteenottoajankohdat. Tarvittaessa otetaan lisänäytteitä mm. sinilevien varalta. Ensimmäinen näyte otetaan ennen uimakauden (15.6–31.8) alkua. EU-rantojen uimaveden laatu luokitellaan uimaveden valvontatutkimustulosten perusteella.

Seutuyksikön alueella on lisäksi 22 kpl pientä yleistä uimarantaa, joista otetaan kesän aikana uimavesinäytteitä laaditun seurantakalenterin mukaisesti.

Myös talviuintikauden (1.9 -14.6) aikana otetaan näytteitä seurantakalenterin mukaisesti yhdeltätoista talviuintipaikalta.

Uimarantavesinäytteitä otetaan yhteensä n. 161 kpl (sisältää talviuintipaikkojen näytteenoton). Uimarantavesinäytteet ottaa valvontayksikkö tai sopimuksen mukaan laboratorion näytteenottaja.

Uimarantavedenlaatua arvioidaan näytetulosten saavuttua. Tulokset kirjataan VATI järjestelmään sekä asetetaan nähtävillä yksikön kotisivuille. Yleisten uimarantojen valvontänäytteiden tuloksista raportoidaan aluehallintovirastoon ja koko maan tulokset raportoidaan edelleen EU-komissiolle.

Lisäksi seutuyksikössä valvotaan säännöllisesti kahdeksan uimahallin, kolmen kylpylän sekä 15 muun uima-altaan tai maauimalan vedenlaatua STMa (315/2002) mukaisesti. Uimahalleista ja maauimaloista sekä muista uima-allaskohteista otetaan asetuksen mukaiset vesinäytteet laitospohjaisen valvontatutkimusohjelman sisältämän näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottoitiheys on riippuvainen vuosittaisesta kävijämäärästä ja aiemmista valvontatutkimustuloksista. Näytteenoton vähimmäismäärä on 4 näytettä vuodessa. Suunnitelman mukaisia uima-allasvesinäytteitä otetaan yhteensä noin 700 kpl. Uima-allasvesinäytteiden otosta ja tutkimuksista vastaa Metropolilab Oy (tutkimuksia voidaan teettää myös muissa Ruokaviraston hyväksymissä akkreditoituissa laboratorioissa). Myös uima-allasvesinäytteiden tulokset siirretään VATI:iin. Toimenpide edellyttää ensin näytteenottotapahtumien kirjaamista järjestelmään.

Taulukko 7. Uimavesinäytteenoton jakautuminen valvontakohdetyypeittäin 2023.

Valvottava uimapaikka	Kohteiden lukumäärä	Näytemäärä kpl /vuosi
Kylpylä tai vastaava	3	700
Uimahalli	8	
Uima-allas	15	
Yleinen uimaranta	13	65
Pieni yleinen uimaranta	22	66
Talviuintipaikka	11	30

3.5.3 Sisäympäristön laatu

Sisäympäristön laatua selvitetään tarvittaessa erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Esimerkiksi rakennusmateriaalinäytteiden mikrobiviljelytuloksia voidaan verrata asumisterveysasetuksen soveltamisohjeessa annettuihin toimenpiderajoihin. Asumisterveysasetuksessa (STM:n asetus 545/2015) korostetaan sisäilmatutkimusten kokonaisarviointia. Terveysturvallisuuden viranomaisen voi teettää selvityksiä vain asumisterveysasetuksen mukaisilla ulkopuolisilla asiantuntijoilla, jotka ovat henkilösertifioituja. Viranomaisen ei tarvitse itse arvioida ulkopuolisen asiantuntijan

pätevyyttä. Tarkastuksen yhteydessä voidaan suorittaa alustavia mittauksia mm. olosuhde- ja melumittarin avulla.

3.6 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti sekä valvontajärjestelmään merkittyjen suoritustietojen, että taloustoteumatietojen avulla. Suoritustoteumatiedot käsitellään tiimipalaverissa kerran kuukaudessa. Myös ryhmät seuraavat omissa palavereissaan suoritteita säännöllisesti. Lisäksi koko yksikön suoritteita tarkastellaan kuukausittain yksikköpalaverissa ja yksikön taloustietoja esitellään koko henkilöstön yhteisissä palavereissa vähintään kahdesti vuodessa.

Toteutuneet tarkastukset, toimenpiteet, näytteenotot ja näytetulokset raportoidaan sähköisesti keskusvalvontaviranomaisille. Talousveteen liittyvien tutkimustulosten kirjaaminen pyritään saattamaan VATI -järjestelmän piiriin vuoden 2023 aikana. Suunnitelman toteutumisen arviointi viedään vuosittain maaliskuussa ympäristö- ja rakennusvalvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Aluehallintovirastot arvioivat kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteumat pääsääntöisesti arviointi- ja ohjauksikäytien yhteydessä. Edellinen AVI:n arviointi- ja ohjauksikäynti Espoon seudun ympäristöterveyteen on tehty v. 2016.

3.7 Valvonnan painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Valvontayksikkö huomioi valtakunnalliset painopisteet omassa toiminnassaan.

3.7.1 Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonnalla ja sen toimivuudella on tässä merkittävä rooli. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seuranta- ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

Yksikkö painottaa suunnitelmallisen valvonnan riskinarvioinnin edelleen kehittämistä kaikkien terveydensuojelun kohdetyyppien osalta. Toiminnanharjoittajien tueksi on omavalvonnasta laadittu kirjallista ohjeistusta, jota on toimitettu kohteille sähköpostilla ja lisäksi ohje on luettavissa yksikön kotisivuilla. Ohjeita tullaan päivittämään ja edelleen jalkauttamaan tulevalla suunnitelmakaudella.

Talousveteen liittyvää riskinarviointityötä jatketaan yhdessä talousvesilaitosten kanssa ja pyritään päivittämään valvontatutkimusohjelmat vaatimusten mukaisiksi. Vesilaitoksia ohjataan käyttämään pääasiassa Water Safety Plan (WSP) -työkalua toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnittelemiseen.

Uima-allaskohteiden valvontatutkimusohjelmat pyritään saattamaan vaatimusten mukaisiksi vuoden 2023 aikana.

3.7.2 Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Espoon seudun ympäristöterveys ohjaa ja neuvoo kuntalaisia ja toiminnanharjoittajia terveydensuojeluun liittyvissä asioissa mm. tarkastuksilla, sähköpostitse, puhelimitse ja internetsivuilla, jonne on laadittu erilaisia ohjeita toiminnanharjoittajien ja kuntalaisten tueksi. Uimarantavesivalvonnasta saatavat bakteeritulokset toimitetaan vuoden lopussa kootusti tiedoksi ympäristönsuojelulle hyödynnettäväksi.

Elinympäristön terveellisyyteen vaikutetaan antamalla erilaisia lausuntoja mm. ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen muille palvelualueille, kaupungin muille toimialoille ja aluehallintovirastolle. Kaupunkien eri yksiköiden kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä mm. tilapalveluiden, tartuntatautiyksikön, työsuojelun, sivistystoimen ja varhaiskasvatuksen kanssa. Vuosittaisia yhteistyöpalavereita pidetään mm. epidemiaselvitystyöryhmän, tilapalveluiden ja varhaiskasvatuksen kanssa.

Terveydensuojelutiimi osallistuu aktiivisesti Uudenmaan alueiden yksiköiden eri ryhmien välisiin yhteistyöpalavereihin. Vuoden 2022 aikana on käynnistynyt mm. koulujen tarkastamisen vertaisarviointi ja sen työstäminen jatkuu vuoden 2023 aikana.

Taulukkoon kahdeksan on koottu eri kokoonpanoja, joiden kanssa Espoon seudun terveydensuojeluviranomainen tekee yhteistyötä.

Taulukko 8. Kokoonpanoja ja tapoja, joissa Espoon seudun ympäristöterveyden terveydensuojeluviranomainen tekee yhteistyötä.

Ennalta ehkäisevä terveydensuojelu	
Luvat, ilmoitukset, suunnitelmat, lausunnot, neuvottelut, tiedotus, ohjaus ja neuvonta	<ul style="list-style-type: none"> • rakennusvalvonta • ympäristönsuojelu (kunnat ja avi) • kaavoitus (kunnat, maakunta) • sosiaalihuolto (kunnat ja avi) • terveydenhuolto (hyvinvointialue ja avi) • avin alkoholihallinto
Varautuminen häiriötilanteisiin	
Valmiussuunnittelu, varautuminen, häiriötilanneharjoitukset, suunnitelmien yhteensovittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • pelastusviranomainen • kunnan johto (yhteistoiminta-alueella kaikki alueen kunnat) • ELY-keskus • Puolustusvoimat • Avi • THL • toiminnanharjoittajat • terveydenhuolto • laboratoriot • viestintä
Terveyshaittaepäilyn selvittäminen	
Savuhaitta, meluvalitukset, tuulivoiman terveysvaikutukset, radonturvallinen rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristönsuojelu • rakennusvalvonta • Avin alkoholihallinto • STUK • THL
Sisäilmatyöryhmät	
Rakennusten terveellisyyden seuranta	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja

	<ul style="list-style-type: none"> • rakennusvalvonta • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • opetustoimi
Yhteistarkastukset	
Koulut	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • kiinteistön huollosta vastaava taho • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • toiminnan vastuhenkilö
Epidemiaselvitystyöryhmä	
Tartuntataudit, epidemiat, varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> • hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavat lääkärit • tartuntatautiyhdyshenkilöt • kunnan virkaeläinlääkäri • vesihuolto

3.8 Valvontakohtetyyppikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys

Terveys- ja turvallisuusvalvonnan tekemien suunnitelmallisten tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys on kuvattu taulukossa 9.

Taulukko 9. Valvontakohtetyyppikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys.

Valvontakohtetyypit	Tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	Riski-luokka	Tarkastustiheys / vuosi
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot * hotellit, * hostellit * asuntolat * maatilamatkailu * kasarmit	Tilojen soveltuvuus, varustelutaso, käymälä, pesu- ja saunatilat, yleinen siisteys, siivous- ja pyykkijärjestelyt, huoneiden astioiden pesu, sisäilman laatu, ilmanvaihto, rakenteiden kunto, tuholaisien torjunta, kiinteistön vesijohtovesi omavalvonnan laajuus ja toimivuus TupL: tupakointikiellot	1-2	0,2
Saunat	Kosteiden tilojen hygieniat, käymälät, ilmanvaihto, pintojen ja kalusteiden kunto, yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt, kiinteistön verkostovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	2	0,5

Yleiset altaat * uimahalli * uima-allas, maauimala * kylpylät ja vesipuistot	Uima-altaan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, pintapuhtausnäytteet, näytteenotto-suunnitelma, uimaveden laatu, asetuksen 315/2002 vaatimukset, toimintaympäristö, siisteys, kaikkien pintojen kunto- ja hygienia, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, tiedotus, roska-astiat, käymälät, opasteet, hygieniaohjeet, tiedotus sekä omavalvonnan toimivuus, mm. käyttötarkkailukirjaukset ja huoltosuunnitelmat (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita) Asiakirjatarkastus: Valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, näytteenottosuunnitelma, siivoussuunnitelma, pintapuhtausnäytteet, tutkimustulokset, näytteidenotto ja verkkosivut	3	0,5-2
Yleiset uimarannat (EU -uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	Rannan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Uimavesiprofiili, uimaveden laatu, toimintaympäristö, siisteys, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, tiedotus, uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita) Asiakirjatarkastus: Uimavesiprofiili, riskienarviointi, tutkimustulokset ja verkkosivut. TupL: tupakointikiellon noudattaminen	2	1
Pienet yleiset uimarannat * pienet yleiset uimarannat * talviuintipaikat	Rannan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Uimaveden laatu, toimintaympäristö, siisteys, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, kieltokyltit, tiedotus, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita) Asiakirjatarkastus: tutkimustulokset, näytteiden otto ja verkkosivut	2	1
Yleinen liikuntatila	Sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen ja solariumin hygienia, rakenteiden kunto, vedenottopisteet, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	1	0,2
Koulut tai oppilaitokset * esiopetus * peruskoulu * lukio * ammattioppilaitos * korkeakoulu * muu aikuiskoulutus * muut koulut ja	Yleinen siisteys, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, valaistus, sisäilman laatu, melu, piha-alueet, oppilasmäärät, omavalvonta Koulujen olosuhdevalvonnassa arvioidaan: tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus ym. vastaavat	2	0,3

<i>oppilaitokset</i>	tekijät, huoneiston siisteys ja hygieenisuus yleisesti, rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet, arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus, piha ja rakennuksen ulkopuoli. Huomioidaan lisäksi: kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit, erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet sekä käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista. TupL: tupakointikiellon noudattaminen		
Sosiaalihuollon palvelut * päiväkotii, <i>ryhmäperhepäiväkotii</i> * leikkitoiminta ja muu päivätoiminta * lastenkodit * koulukodit, nuorisokodit * ammatilliset perhekodit ja muut lastensuojeluyksiköt	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, jätehuolto, piha- ja leikkialueet, radonmittaustulosten olemassaolo, tilojen soveltuvuus, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus TupL: tupakointikiellon noudattaminen	2	0,3
Sosiaalihuollon palvelut * vanhainkoti (laitoshuolto) * vanhusten tehostettu palveluasuminen * kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen) * muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutujat; tehostettu palveluasuminen) * ensi- ja turvakodit * perhekuntoutusyksiköt ja muut yksiköt	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, omavalvonnan laajuus ja toimivuus, kiinteistön vesijohtovesi,	2	0,3
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset * Kosmetologiset huoneistot * muu ihon käsittely tai hoito * tatuointi * ja lävistys	Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus, ilmanvaihto, siivousjärjestelyt, vaatehuolto, pesu- ja pukeutumistilat, käymälät, rakenteiden kunto, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	1-2	0,25
Solariumit	Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus, käymälät, ilmanvaihto, siivousjärjestelyt, pesu- ja pukeutumistilat, omavalvonta SätL: solariumlaitteiden säteilyturvallisuus	2	0,2
Julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot, lasten ja nuorten kohteet * sisäleikkipuistot * kerhotilat * leirikeskukset	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, kiinteistön vesijohtovesi,	1-2	0,25

* <i>nuorisotilat</i>	radonmittausten olemassaolo, omavalvonnan laajuus ja toimivuus		
Talousveden toimittaminen			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)			
EU -raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m³ / vrk tai vähintään 5000 henkilölle (ominaisuustieto) STMa 1352/2015)	Toiminnan, siitä tehdyn hakemuksen ja hyväksymispäätöksen yhdenmukaisuus, valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ja päivittäminen asetuksen mukaiseksi, henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen, veden käsittely ja sen riittävyys, vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus, tilojen siisteys ja kunto, häiriötilanteisiin varautuminen, 6 h desinfiointivalmiuden varautuminen, WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen sekä riskienhallintaan liittyvä toimenpidesuunnitelma sekä toteutus, laitoksen omavalvonta, laitostilojen siisteys ja kunto, vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto ja niiden kunnon seuranta, saneeraaminen, kemikaalien käyttö ja varastointi, veden laadusta tiedottaminen, vesitornien tarkastukset.	3	1
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m³ / vrk tai 50 – 4999 henkilölle (ominaisuustieto) asetuksen 1352/2015 mukainen kohde	Talousvettä toimittavat laitokset: toiminnan siitä tehdyn hakemuksen ja hyväksymispäätöksen mukaisuus, valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ja päivittäminen asetuksen mukaiseksi, henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen, veden käsittely ja sen riittävyys, vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus, tilojen siisteys ja kunto, häiriötilanteisiin varautuminen, 6 h desinfiointivalmiuden varautuminen, WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen sekä riskienhallintaan liittyvä toimenpidesuunnitelma sekä toteutus, laitoksen omavalvonta, laitostilojen siisteys ja kunto, vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto ja niiden kunnon seuranta, saneeraaminen, kemikaalien käyttö ja varastointi, veden laadusta tiedottaminen, tai muu asetuksen 1352/2015 mukainen kohde: ilmoituksen mukaisuus.	3	1
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)			

Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle alle 10 m³/vrk tai alle 50 henkilölle (ominaisuustieto) asetuksen 401/2001 mukainen kohde	Talousvettä toimittavat laitokset: soveltaen samat kuin yllä; muu 401/2001 asetuksen mukainen kohde: ilmoituksen mukaisuus, kaivojen rakenteet tarkastetaan jatkuvan valvonnan näytteenoton yhteydessä (jos viranomaisen huolehtii näytteenotosta). Häiriötilanneohjeistuksen laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa.	2	0,3-0,5
---	--	---	---------

3.8.1 Riskiluokat

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

3.8.2 Tarkastustiheys

2	kaksi kertaa vuodessa
1	kerran vuodessa
0,5	joka toinen vuosi
0,3	kerran kolmessa vuodessa
0,25	kerran neljässä vuodessa
0,2	kerran viidessä vuodessa

Taulukko 10. Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma v. 2023.

Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma vuodelle 2023					
TsL:n mukainen toiminta	VATIn toimintatyyppi	Tarkastustiheys	Kohteiden lkm	Tark v. 2023	HUOM
Majoitustoimintaan tarkoitettu tila					
Hotelli, hostelli (retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli ja muut vastaavat), huoneistohotelli, motelli ja matkustajakoti	Hotelli	0,2	15	4	
	Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	0,2	8	1	
Lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	0,2	1		
Majoituskasarmi	Kasarnit	0,2	1		
Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	0,2	2	1	

(aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja, vastaanottokeskus sekä muut vastaavat)	Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	0,2	2	1	
	Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	0,2	2	1	
	Muu majoitustoiminta	0,2	2		
Yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta					
Urheiluhalli tai jäähalli	Yleinen liikuntatila	0,25 - 0,2	116	17	
Yleisölle avoin kuntosali tai liikuntatila					
Yleisölle avoin sauna (pääasiallinen käyttötarkoitus)	Saunat	0,5	4	2	
Kylpylä, uimahalli, maauimala sekä uimaveden laadun hallinnasta ja direktiivin 76/160/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/7/EY mukainen yleisölle avoin uimaranta (ns. EU-uimaranta)	Yleiset altaat (kylpylä, uimahalli ja maauimala)	0,5 -1	8	18	
	Yleiset altaat (muut altaat)	0 -1	15	15	
	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	1	13	23	Sisältää myös talviuintikohteiden tarkastukset
Muu yleisölle avoin uimaranta	Pienet yleiset uimarannat	1	22	23	Sisältää myös talviuintikohteiden tarkastukset
Päiväkoti ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämisaikaa sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämisaikaa					
Päiväkoti	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	0,3 - 0,2	378	103	
Ryhmäperhepäiväkoti siihen varatussa tilassa	Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	0,2	23	10	
Lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvä toiminnan järjestämisaikaa	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	0,2	36	7	
Esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta ja korkeakoulutusta järjestävä oppilaitos	Peruskoulu	0,3	141	37	
	Esiopetus				
	Lukio	0,3	15	5	
	Ammattioppilaitos	0,3	7	2	
Taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos	Korkeakoulu	0,3	5	3	
	Muu aikuisopetus	0,3	10	0	
Opetuksen järjestämisaikaa	Muut koulut ja oppilaitokset	0,3	2	0	
Jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö					
	Vanhainkoti (laitoshuolto)	0,3	1	1	

Tehostetun palveluasumisen yksikkö tai laitoshoidon antava sosiaalihuollon yksikkö	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	0,3 - 0,25	48	16	
	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	0,3 - 0,25	40	15	
	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat: tehostettu palveluasuminen)	0,3 - 0,25	7	2	
	Muut yksiköt	0,3 - 0,25	2		
Lastensuojelulaitos	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	0,25 - 0,2	19	4	
	Ammatilliset perhekodit	0,3	10		ei säännöllisen valvonnan kohteita
	Muut lastensuojeluyksiköt (mm. perhekuntoutusyksiköt)	0,3	2	2	osa ei säännöllisen valvonnan kohteita
Ensi- ja turvakoti	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	0,3 - 0,25	2	2	osa ei säännöllisen valvonnan kohteita
Solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola					
Solariumpalvelu	Solarium	0,2	11	2	
Ihoa rikkova toiminta	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	0,25 - 0,2	101	16	
	Erytistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola	Tatuointi ja lävistys	0,25	6	3
	Muu ihon käsittely tai hoito	0,25	1		
Talousveden toimittaminen					
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)					
EU -raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m3 / vrk tai vähintään 5000 henkilölle		1	2	2	
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m3 / vrk tai 50 – 4999 henkilölle		0,5 - 1	14	10	
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)					
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle 10 m3 /vrk tai alle 50 henkilölle		0,3 - 0,5	9	2	
Valvottavat kaivot - elintarvikehuoneisto - julkinen / kaupallinen	Talousveden laatua valvotaan viranomaisnäytteillä, mutta ei tehdä		11 25		

toiminta	valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta				
		Yhteensä	1139	350	

Lainsäädäntö ja ohjeet

Terveydensuojelulaki 763/1994

Terveydensuojeluasetus 1280/1994

STMa asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista 545/2015

STMa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 1352/2015

STMa pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001

STMa yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 177/2008

STMa pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 354/2008

STMa uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 315/2002

STMa talousvettä toimittavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja talousvesihygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1351/2006

STMa uimahallissa, kylpylässä tai vastaavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja allasvesihygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1350/2006

Säteilylaki 859/2018

Tupakkalaki 549/2016

VNa elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista (152/2015)

VNa elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024

Juomavesidirektiivi (EU) 2020/2184, Direktiivi tuli voimaan 12.1.2021, ja se on saatettava kansallisesti voimaan kahden vuoden kuluessa voimaantulosta.

Valviran viime vuosien ohjeita:

Ohje koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveystieteen ennaltaehkäisemiseen sekä selvittämiseen, Valviran ohje 12/2018.

Talousvesiasetuksen soveltamisohje, Valviran ohje 5/2020.

Ohjeen liitteenä on talousvesiasetus, juomavesidirektiivi ja valvontatutkimusohjelmamalli, jota uudistettiin vuonna 2019.

Terveydensuojelulain mukaisissa tutkimuksissa käytettävät menetelmät, Valviran ohje 22/2018. Alusten tarkastusta ja saniteettitodistusten myöntämistä koskeva WHO:n käsikirja, Suomen kansallinen soveltamisohje, Valviran ohje 24/2018.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusmenettelyn soveltamisohje, sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköt, Valviran ohje 1/2019.

Uimavesivälitteisen epidemian selvittäminen, Valviran ohje 4/2019. Päivitetty

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020 - 2024

Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa IV, päivitetty 19.2.2020.

Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa III, päivitetty 8.10.2021.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden soveltamisohje, Valviran ohje Dnro V/19731/2022, päivätty 3.6.2022

Valviran ohjauskirje energian säästötoimista ja asumisterveyden valvonnasta, päivätty 16.9.2022

Tuulivoiman elinympäristöterveysvaikutusten arviointi, Valviran ohje 18.10.2022

Kuntaliiton ohje [ympäristöterveydenhuollon maksujen muutoksenhausta](#), päivitetty 8.11.2022

Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä <https://www.valvira.fi/ymparistoterveys> saa tietoa terveydensuojeluvalvontaan liittyvistä ajankohtaisista asioista ja tulkinnoista.

4. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA

4.1 Johdanto

Tupakkalain tarkoituksena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tupakkalain noudattamista. Kunta voi ilmoittaa tupakkalain rikkomisesta poliisille tai Valviralle.

Espoon seudun ympäristöterveyden alueella, johon kuuluvat Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi tupakkalain mukaisista tehtävistä huolehtiva toimielin on Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta. Kunnan tulee tupakkalain (549/2016) 84 §:n mukaan laatia ja hyväksyä tämän lain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelma. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveystaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Tupakkalain mukaan yleinen johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa kuntia niille tämän lain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa.

Tupakkalain 87 §:n mukaan kunnalla on tiedonsaantioikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi.

Kunta on pyydettyessä velvollinen toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tupakkalain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten.

Suunnitelma sisältää myös nikotiinikorvausvalmisteiden ja nikotiininesteiden myynnin valvonnan.

4.2 Tupakkalain valvonta

Kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

Kunta valvoo alueellaan muun muassa tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa, markkinointi- ja esilläpitokieltoja sekä tupakointikieltoja ja – rajoituksia koskevien säännösten noudattamista (tupakkalaki, 8 §).

1. tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
2. tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
3. tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain 86 §:n mukaan kunnalla on oikeus päästä tarkastamaan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistus-, pakkaus-, varastointi- ja myyntipaikan tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja.

Tupakkalain perusteella tupakointi on kielletty yleisön, työntekijöiden tai asiakkaiden käytössä olevissa sisätiloissa, päiväkotien ja koulujen ulkotiloissa sekä leikkikentillä ja uimarannoilla. Tupakointi voidaan kuitenkin sallia sisätiloissa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Tällöin on huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Tupakointitila ei saa olla sellaisen sisätilan yhteydessä, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Tupakointitilan tulee olla rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä ja tarkastama. Erilliset tupakointitilat on valvontayksikön alueella hyväksytty kymmenessä ravitsemusliikkeessä. Valvonnan osalta on haasteellista, että toimijat eivät usein tiedä vesipiipun polton vaativan erillisen tupakointitilan ja että vesipiipputupakka ja poltettavaksi tarkoitettu kasviperäinen tuote (kuten melassi) vaatii tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan.

Valvontaviranomaisen tulee ilmoittaa havaitsemistaan tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta anniskeluviranomaiselle ja tupakointitilan rakenteellisista rikkomuksista rakennusvalvontaviranomaiselle. Kunnan valvontaviranomaiset ja työsuojeluviranomaiset ilmoittavat rikkomuksista toisilleen.

Tupakkatuotteiden myynti on luvanvaraista. Myynnin luvanvaraistamisen tavoitteena on vähentää alaikäisten tupakkatuotteiden ja nikotiinia sisältävien tuotteiden saatavuutta ja tupakoinnin yleisyyttä, sekä estää laittomasti maahantuotujen ja kiellettyjen tupakkatuotteiden levitys laillisten tupakkatuotteiden jakelukanavien kautta. Tupakan ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa on myyntipaikkakohtainen.

Tupakkalain säädösten noudattamista valvotaan tupakkatuotteiden myyntipaikoissa joko erillisellä tarkastuskäynnillä tai elintarvikevalvonnan suunnitelmallisten tarkastuskäyntien yhteydessä. Tarkastuksia tehdään myös uuden toimijan aloittaessa tupakkatuotteiden myynnin tai toimijan vaihtumiseen liittyvän tarkastuksen yhteydessä sekä erilaisten asiakasvalitusten perusteella.

4.3 Hakemusten käsittely

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupia haetaan sähköisesti Valviran Internet-sivuilta myyntipaikan sijaintikunnan mukaisesti. Valvontaviranomainen käsittelee hakemuksen ja merkitsee tiedot Valviran tietokantaan, johon kirjataan myös toimintaa koskevat jäljitettävyysskoodit. Lisäksi tiedot myyntiluvasta kirjataan Vati-järjestelmään.

Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakkalain 79 § mukaista päätöstä tupakointikiellon määrittämiseksi asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemus käsitellään valvontayksikössä Valviran ohjeistuksen mukaisesti.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa voidaan myöntää toistaiseksi voimassa olevana tai määräajaisena. Lupa voidaan myöntää määräajaksi, jos toiminta on luonteeltaan määräajaisesta. Toiminta on luonteeltaan määräajaisesta silloin, kun elinkeinonharjoittaja myy tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä vain tietyinä ajankohtana tai ajanjaksona, esimerkiksi jossain tapahtumassa, eikä toiminta ole pysyvää.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma tupakkalain 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi.

4.4 Myyntiluvan peruuttaminen

Kunta voi peruuttaa myönnetyn vähittäismyyntiluvan määräaikaikaisesti tai pysyvästi, jos laiminlyönti tai rikkomus sitä edellyttää. Lupa voidaan peruuttaa, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta jatkaa säännösten vastaista toimintaa. Kunnan on ilmoitettava myyntiluvan peruuttamisesta ja myyntirikkomuksista Valviralle (tupakkalaki, 49 §). Ilmoittaminen tapahtuu siten, että kunnan valvontaviranomainen tekee kyseiset merkinnät suoraan myyntiluparekisteriin.

Tupakkalain 97 §:n 1 momentin mukaan kunta voi peruuttaa tupakkalain 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan määräajaksi, vähintään viikoksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4.5 Tarkastukset ja painopistealueet

Myyntipaikkojen tupakkalain mukaisilla tarkastuksilla kiinnitetään huomiota tuotteiden esilläpitokieltoon ja tupakan sekä nikotiininesteiden myynnin omavalvonnan toteuttamiseen, jolloin tarkastetaan tupakan myynnin ja nikotiininesteiden omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät omavalvontakirjaukset. Tarkastusten yhteydessä katsotaan myös, onko tarkastuskohteessa ilmoitettu selkeästi tupakan ja nikotiininesteiden myyntikiellosta alle 18-vuotiaille. Lisäksi tarkastetaan, onko kohteissa nimetty tupakan myynnin omavalvonnasta vastuussa oleva henkilö.

Ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä, joissa on rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä tupakointitila, valvontaviranomainen tekee tupakkalain mukaista olosuhdevalvontaa. Kunnan tupakkavalvontaviranomainen valvoo myös tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaa ja sen toteutumista. Jos tarkastuksella havaitaan tupakkalain rikkomuksia, tehdään kohteeseen seurantatarkastus. Tupakointikieltojen noudattamista seurataan myös terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä mm. päiväkodeissa, kouluissa, uimarannoilla ja ravintoloissa.

Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus käyttäen VATI- järjestelmän tarkastuslomakepohjia.

Valvonnassa huomioidaan vuosittain tupakkalain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman painopistealueet, jotka valvontaohjelmakaudella 2020-2024 ovat: 1) omavalvonnan tukeminen 2) yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä 3) laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö.

Vuosina 2022–2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osaluaisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa. Valvontakohteiden riskinarvioinnin näkökulmasta toiminnanharjoittajien omavalvonnalla ja sen toimivuudella on merkittävä rooli.

Tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyynnin valvonnassa seurantatarkastuksia on ollut vuosittain, joten myös niihin on syytä varautua vuoden 2023 suunnitelmassa. Seurantatarkastusten määrässä on vuosittain ollut suurta vaihtelua ja se on ollut 5-11 % suunnitelmallisten tarkastusten määrästä. Vuodelle 2023 varaudutaan seurantatarkastusten määrään marraskuun 2022 tilanteen mukaisesti eli 5 % suunnitelmallisista tarkastuksista.

4.6 Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat ja valvontakohteiden määrä

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan on varattu kokonaisuudessaan 0,5 henkilötyövuotta. Tupakkalakiin perustuvia suunnitelmallisen valvonnan kohteita on tällä hetkellä 235 kpl ja lääkelakiin perustuvia 172 kpl.

4.7 Näytteenotto ja valvontanäytteet

Tupakkalain mukaisessa tarkastuksessa käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Aistinvarainen arviointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksissa.

4.8 Lupa- ja valvontamaksut

Kunta perii elinkeinonharjoittajalta tupakkalain mukaisesta lupa- ja valvontatehtävästä maksuja. Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisesti myyntipistekohtaisen valvontamaksun tupakka- ja nikotiininesteiden myynnistä. Lääkelain alaisista nikotiinikorvaustuotteista peritään vuosittainen valvontamaksu. Tupakointitilojen tarkastuksesta kuntaa perii tuntiperusteisen tarkastusmaksun.

Kunta perii vähittäismyyntilupahakemuksen, nikotiininesteiden myyntiä koskevan ilmoituksen ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittelystä maksun (tupakkalaki, 90 §). Tällä maksulla katetaan myyntiluvan ja tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä ja lupapäätöksestä aiheutuneet kustannukset. Lupahakemuksen käsittelystä peritään maksu siinäkin tapauksessa, että lupaa ei voida myöntää. Maksu peritään myös määräaikaista luvista.

4.9 Nikotiinivalmisteet

Nikotiinivalmisteet kuuluvat lääkelain (395/1987) piiriin. 1.2.2006 voimaan tullut muutos (22/2006) sallii nikotiinivalmisteiden myynnin vähittäismyymälöissä, kioskeissa ja huoltoasemilla 54 a- 54 d § säädetyin ehdoin. Valvontayksikkö myöntää luvat nikotiinivalmisteiden myyntiin ja valvoo alueellaan lain noudattamista. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja tulee valvoa vuosittain. Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemusten käsittely ja nikotiinivalmisteiden myynnin suunnitelmallinen valvonta ovat toimijalle maksullisia. Nikotiinivalmisteiden myynnin määräystenmukaisuutta valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä.

Ilmoitukset nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkojen luvista ja niiden muutoksista toimitetaan Fimean kirjaamoon. Myyntilupapäätökset kirjataan Vatiin.

Fimea julkaisee kuukausittain verkkosivuillaan luettelon niistä myyntipaikoista, joilla on lääkelain 54 a §:ssä tarkoitettu kunnan myöntämä lupa itsehoitoon tarkoitettujen nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiin.

Taulukko 11. Tupakka- ja lääkelain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset 2023

Tupakkavalvonnan tarkastukset Valviran valvontaohjelma 2020-2024 Espoon Seudun ympäristöterveyden valvontaohjelma 2020-2024					
Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Kohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukset/vuosi	htpv
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Tarjoilupaiikka, jossa tupakointitila	12	0,3	3	1,2
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti	Vähittäismyynti	229	0,5	114 (+ 6 seurantaa)	48
	Tukkumyynti	6	0,5	3	1,2
Nikotiinivalmisteet, vähittäismyynti Lääkelaki (395/1987)		172	0,5	86	17,2
Yhteensä		419		212	67,6
Tupakkalain alaiset tarkastukset 0,4 htpv/tark ja lääkelain alaiset tarkastukset 0,2 htpv/tark.					
Tupakan ja nikotiininesteiden myyntilupien käsittely ja siihen liittyvät toimet (3 h / hakemus)					17
Nikotiinivalmisteiden myyntilupien käsittely (2 h / hakemus)					7,5
Myyntilupamaksujen ja valvontamaksujen laskutus					10
Yleisten uimarantojen tupakointikiellon valvonta, 13 kpl					2

5. SUUNNITELMA ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNASTA JA KUNNAN JÄRJESTÄMISTÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUISTA

5.1 Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Lain mukaan suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoituista suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien alueella tarjoamat palvelut. Kunnallisessa suunnitelmassa tulee kuvata miten kunnaneläinlääkäreille kuuluva eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on otettava huomioon myös valtakunnallinen valvontaohjelma sekä alueellinen valvontasuunnitelma. Ruokaviraston laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä

Eläinlääkintähuoltolain lisäksi tehtäväalueelle olennaista lainsäädäntöä ovat elintarvikelaki (297/2021), eläintautilaki (76/2021) ja tähän liittyvät MMM:n asetukset, eläinsuojelulaki (247/1996), laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006), laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015), laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta (1277/2019), laki eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010) ja laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014).

Eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskeva uudistettu lainsäädäntö astui voimaan tammikuussa 2022. EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa 28.1.2022 lähtien ja samalla myös kansallinen lääkitsemislaki ja sen alaiset säädökset uudistetaan. EU:n eläinterveys säännöstöä (AHL) ja uutta kansallista eläintautilakia (76/20219, sekä niiden alaisia säädöksiä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Lainsäädäntöuudistukset ovat lisänneet ja tulevat lisäämään eläinlääkäreiden kouluttautumistarvetta.

5.2 Toimintaympäristö

Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnan alaisuudessa toimiva Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö vastaa eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien järjestämisestä Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella.

5.3 Voimavarat

5.3.1 Resurssitarpeen kartoitus

Alueella on paljon lemmikki- ja harraste-eläimiä. Pienikokoisia lemmikkieläimiä arvioidaan (1/8 asukkaiden määrästä) olevan n. 44 000 kpl. Tarkkoja tilastoja ei lemmikkieläimistä ole, koska lainsäädäntö ei edellytä niiden rekisteröintiä.

Hyötyeläinten ja muiden kotieläinten määrä alueella

Eläinsuojia alueella on maaseutuviranomaiselta saadun tiedon mukaan 371 (Taulukko 12). Hevosia on valvonta-alueella arviolta yhteensä n. 2000 ja on hyvin todennäköistä, että taulukossa 12 annetut lukumäärät, erityisesti hevostalleja koskien, ovat puutteelliset.

Valvonta-alueella on havaittu olevan enemmän talleja, kuin mitä saaduista rekisteritiedoista käy ilmi.

Taulukko 12. Eläinsuojien lukumäärät valvonta-alueella, saatuihin rekisteritietoihin perustuen.

Eläinsuoja	Kirkkonummi	Espoo	Yhteensä
Talli	49	37	86
Navetta	7	2	9
Kanala	95	108	203
Lampola+ vuohi	44	29	73
Yhteensä	195	176	371

Lisäksi alueella on mm. 55 mehiläistarhaajaa, 10 kyyhkyslakkaa, yksi peuratarha, yksi muflonitila, yksi porotarha, yksi kotieläinpiha ja yksi viiriäisten munia tuottava tila, joiden eläintautivalvonta kuuluu kaupungineläinlääkäreille.

Yllä olevat tiedot on saatu virkaeläinlääkäreiltä, Espoon ja Kirkkonummen maaseutusiheteereiltä ja ympäristösuojeluvalvojilta sekä aluehallintovirastosta.

Eläintautivalvonta

Virkaeläinlääkäri huolehtii eläintautilainsäädännön täytäntöönpanosta ja lain noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Säännöllistä eläintautivalvontaa ovat mm. vapaaehtoiset lampaiden ja vuohien maedi-visna tarkastukset ja näytteenotot sekä scrapietarkastukset. Siipikarjatilojen salmonellavalvonta toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön salmonellavalvonta-asetuksen mukaisesti (Taulukko 13). Tällä hetkellä alueella ei ole munantuottajia. Lisäksi alueen mehiläistarhoilla tehdään säännöllisiä tarkastuksia esikotelomädän vastustamiseksi. Tällä hetkellä mehiläistarhojen tarkastuksia ei ole ollut tarpeen tehdä, koska niitä saa tehdä myös alueella toimiva valtuutettu tarkastaja.

Vuonna 2022 valvonta-alueella oli runsaasti lintuinfluenssatapauksia sekä muutamia luonnonvaraisten jäniseläinten myksomatoositapauksia.

Taulukko 13. Eläinten terveyden valvonta, hyötyeläinten pito.

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden määrä kpl	Tarkastustiheys kerta/v	Tarkastukset yhteensä /v	Tarkastusaika h/ tarkastus
Nauta, lypsykarja -Navettahygieniatarkastukset -Terveystuolto-sopimukset	10 - -	0	-	-
Nauta, lihakarja -Terveystuolto-sopimukset	4	-	-	-
Lampolat, terveysvalvonta - scrabie - maedi-visna	-	-	-	-
Munantuottajat, terveysvalvonta * salmonellavalvonta	-	-	-	-
Mehiläistarhat, esikotelomätä	40	0-1	-	-
Riistahoidollinen tarha Porotarha	2 1	2 -	0-2 -	3

Yhteensä	57		1	
----------	----	--	---	--

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta

Eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä suurin osa liittyy eläinten hyvinvoinnin valvontaan. Ilman epäilyä voidaan tarkastaa luvan- tai ilmoituksenvaraiset eläintenpitopaikat kuten kennelit, hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden määrä on aluehallintovirastolta saatujen tietojen mukaan n. 70 kpl (Taulukko 14).

Taulukko 14. Suunnitelmallinen valvonta, eli ilman epäilyä tarkastettavat kohteet.

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden määrä kpl	Tarkastustiheys kerta/v	Tarkastukset yhteensä vuodessa	Tarkastusaika h/ tarkastus
Eläinhoitolat	7	0,3-1	-	3
Kotieläinpiha	1	0,3-1	-	5
Lemmikkieläinkaupat	7	1	-	2
Tallit - ratsastustallit - ravitallit - yksityiset, pienet tallit	46	0,3-1 0,3-1 -	2	3
Kennelit, (>6 siitosnarttua, joilla on ollut vähintään 1 pentue)	1	1	-	1½
Eläinten välittäjät	4	1	-	2
Yhteensä	66		2	

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (suunnitelman ulkopuolinen valvonta)

Ulkopuolisen henkilön tekemän ilmoituksen perusteella tai muulta viranomaiselta saadun toimenpidepyynnön johdosta tehdään valvontayksikön alueella n. 400 eläinsuojelutarkastusta. Tarkastuskäynneistä noin 40 %:ssa tehdään myös viranomaispäättös, jonka valmistelu sekä päätöksen noudattamisen valvonta vievät runsaasti työaikaa.

Yksi eläinsuojelutarkastus kestää keskimäärin 2,5 tuntia (Taulukko 15). Tarkastukset sisältävät tarkastukseen valmistautumisen, matkat, tarkastuksen ja mahdolliset näytteenotot sekä tarkastuspöytäkirjan /tutkimustodistuksen.

Taulukko 15. Arvio muista valvontatehtävistä (ei-suunnitelmalliset)

Valvontakohderyhmä	Tarkastuksia /vuosi (ka)	Tarkastuksen kesto tunteina (ka)
Eläinten vienti/ tuontitarkastukset -hevoseet -pieneläimet	90 150	2 0,5
Laittomasti maahantuotujen eläinten valvontatehtävät	20	4

Eläinsuojelutarkastukset, jotka perustuvat epäilyilmoitukseen - näistä tehdään noin 120 viranomaispäätöstä	400	2,5
Yhteensä	600	

Ilman epäilyä tehtäviä tarkastuksia tehdään suunnitelmallisesti siten, että ammattimaisesti lemmikki- ja harraste-eläimiä pitävät tilat tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Eläinsuojelulaissa (247/1996) on kunnille annettu velvoite järjestää alueella tavattujen irrallaan olevien pienikokoisten seura- ja harraste-eläinten talteenotto ja säilytys 15 vuorokauden ajan. Valvonta-alueen löytöeläimet toimitetaan Viikkiin pääkaupunkiseudun yhteiseen löytöeläintaloon, jossa Helsingin eläinsuojeluyhdistys vastaa ostopalvelusopimuksen perusteella eläinten hoidosta. Löytöeläimiä pidetään hoidossa vähintään lain edellyttämä 15 vrk. Mikäli omistaja on tiedossa, mutta ei kykene eläintään hoitamaan, pidetään eläintä hoidossa enintään viikon ajan. Jos tiedossa oleva omistaja ei pysty eläintä ottamaan takaisin (tai sitä ei eläinsuojelullisista syistä voida antaa omistajalleen takaisin), praktikkoeläinlääkärit tekevät eläimestä eläinsuojelulain mukaisen päätöksen, jolla eläin siirtyy löytöeläintalon omistukseen. Kaikissa tapauksissa, joissa eläin joudutaan ottamaan eläinsuojelulain perusteella pois omistajaltaan, praktikkoeläinlääkärit tekevät rikosilmoituksen poliisille.

Vienti- ja tuonti

Eläintautivalvontaan liittyen kaupungineläinlääkärit tekevät eläinten vienti- ja tuontitarkastuksia. Tarkastukset ovat hevosten vientitarkastuksia ja lemmikkien vienti- ja tuontitarkastuksia. Tarkastuksia on tehty viime vuosina noin 180 kpl / vuosi. Uutena toimena vuonna 2021 on tullut lemmikkieläinten sukusolujen vientitodistusten teko. Vuonna 2021 on Euroopassa otettu käyttöön uusi Traces-NT sähköinen järjestelmä eläinten ja eläinperäisten tuotteiden vientitodistusten laatimiseksi ja kyseiseen järjestelmään ollaan siirretty syksyllä 2021 myös Espoon seudun ympäristöterveydessä.

Kaupungineläinlääkärit selvittävät laittomasti maahantuotujen eläinten tuontia yhteistyössä mm. Ruokaviraston, AVIn ja poliisin kanssa. Tapausten määrä on ollut n. 20 kpl / vuosi (Taulukko 15) ja eläinlajeina on lähinnä koiria ja kissoja sekä hevosia.

5.3.2 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit

Espoon seudun ympäristöterveyden valvontayksikössä on 5 virkaeläinlääkäriä, jotka hoitavat eläinlääkintähuoltolakiin perustuvia kunnalle säädettyjä tehtäviä Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen alueella. Eläinlääkintähuollon esihenkilönä ja valvontayksikön päällikkönä toimii johtava kaupungineläinlääkäri. Hän huolehtii hallinnollisista tehtävistä ja osallistuu tarpeen mukaan myös laitosvalvontaan sekä voi resurssitilanteen niin vaatiessa osallistua kiireellisiin eläinlääkintähuollon valvontatehtäviin. Kaksi eläinlääkäristä on praktikkoeläinlääkäreitä, joiden työajasta 50 % on varattu eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaisten valvontatehtävien hoitoon ja 50 % eläinlääkäripalveluihin. Maaliskuussa 2020 Espooseen saatiin uusi virkaeläinlääkäriin vakanssi, jossa 60 % työajasta on suunnattu eläinsuojelu- ja tautivalvontaan ja 40 % on hygieenikkoeläinlääkäriin tehtäviä. Valvontaeläinlääkäriin tehtävänkuvaan sisältyy myös sivutuotevalvonta. Vuoden 2023 alkupuolella tehtävä tullaan muuttamaan sisällöltään 100 % eläinlääkintähuollon valvontatehtäväksi, ja tämän lisäksi yksikköön palkataan 50 %, osa-aikainen hygieenikkoeläinlääkäri. Kokoaikainen hygieenikkoeläinlääkäri huolehtii pääasiassa elintarvikelain mukaisista valvontatehtävistä (eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta) ja voi tarpeen tullen myös sijaistaa eläinlääkintähuollon valvontatehtävissä. Hänen työajastaan noin puolet kuluu esihenkilötehtäviin.

Valvontaeläinlääkärin tehtävänkuvan muutostarve on juontunut eläinsuojeluilmoitusten määrän lisääntymisestä. Päätöksiä (ESL 42§ ja 44§) tehdään n. 20 % enemmän verrattuna aikaisempiin vuosiin. Valitusprosessit ovat lisääntyneet ja vievät runsaasti aikaa varsinaiselta valvontatyöltä. Lisäksi syksyllä 2021 uutena tullut tehtäväalue, lemmikkien sukusolujen vientitodistukset, työllistävät valvontaeläinlääkärinä viikoittain. Myös lemmikkien vientitodistusten määrä lisääntyy edelleen. Eläinlääkintähuollon valvontatehtäviin vuoden 2023 alkupuolelta lähtien varattua 2 htv:ta, voidaan edelleen pitää suhteellisen vähäisenä suhteutettuna valvonta-alueen asukasmäärään (350 000).

Praktikkoeläinlääkärit huolehtivat alueen hyöty- ja muiden kotieläinten (lemmikkieläinten) terveyden- ja sairaudenhoidosta virka-aikana. Kaupungineläinlääkärien vastaanotoilla annetaan peruseläinlääkäripalveluja.

Vastaanotolla ajanvarauksesta ja asiakasneuvonnasta huolehtii pääasiassa klinikkaeläinhoitaja. Terveyden ja sairauden sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää neuvontaa antavat myös virkaeläinlääkärit virka-aikana puhelimitse. Myös luonnonvaraisiin eläimiin liittyviä puheluja tulee kaupungineläinlääkärille runsaasti.

5.3.3 Henkilökunnan pätevyys ja koulutussuunnitelma

Espoon praktikkoeläinlääkärien pätevyysvaatimuksena on, että he ovat Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. Viransijaisina toimivilta edellytetään, että Ruokavirasto on myöntänyt opiskelijalle oikeuden toimia kunnaneläinlääkärin sijaisena. Pätevyys varmistetaan pyytämällä alkuperäinen tutkintotodistus tarkastettavaksi sekä tekemällä rekisterikysely Ruokaviraston internetsivustolla eläinlääkärirekisteriin. Lain mukaan eläinlääkärille kuuluvia tehtäviä ei anneta muiden kuin eläinlääkärien tehtäväksi. Virkaeläinlääkärit huolehtivat, että tehtävänjako on lainsäädännön mukainen. Esim. klinikkaeläinhoitaja ei luovuta lääkkeitä vastaanotolta itsenäisesti, vaan ainoastaan eläinlääkärin päätöksen mukaisesti.

Eläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston ja Ruokaviraston järjestämille koulutuspäiville, Eläinlääkäripäiville, sekä tarpeelliseen, peruseläinlääkintään liittyvään koulutukseen. Koulutuspäivät sisältyvät suunnitelman yleisen osan taulukkoon 2.

Klinikkaeläinhoitajan pätevyysvaatimuksena on eläintenhoitajan tutkinto tai vastaava koulutus.

5.3.4 Yksityiset eläinlääkäripalveluiden tuottajat alueella

Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat alueella pääosan peruseläinlääkäripalveluista. Alueella on noin 20 yksityistä eläinlääkäripalvelujen tuottajaa, joista neljä sijaitsee Kirkkonummella. Osa yksityisistä palveluntuottajista antaa sairaalatasoista hoitoa, osa hoitaa hevosia ja muita hyötyeläimiä. Yksityiset palveluntuottajat tekevät valtaosan tallikäynneistä.

5.4 Tietojärjestelmät

Eläinlääkäreillä on yhteys Espoon kaupungin tietoverkkoon. Heillä on oma Excel-pohjainen järjestelmä tarkastuksia koskeville tiedoille kaupungin tietoverkossa. Vielä vuonna 2020 on käytössä ollut Tarkastaja-ohjelmisto, jonka lisenssistä on nyt luovuttu, mutta joka on edelleen katselukäytössä, ja josta voidaan edelleen hakea tiedot aiemmista tarkastuskäynneistä. Ruokaviraston kehittämä ELSU-tietojärjestelmä (epäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta) eläinsuojeluvalvonnan käyttöön on edelleen työn alla ja otettaneen käyttöön 2023.

ELTE-tietojärjestelmä on toteutusvaiheessa ja sen ensimmäinen versio (eläintautitapausten ja epidemioiden hallinta on rajatussa käytössä. Järjestelmä tulee käyttöön vaiheittain

vuosien 2020-2023 välillä. Vuonna 2023 ELTE- järjestelmään on tulossa osioita eläinten lääkitsemisen valvonnan tarpeisiin. Eläinten hyvinvoinnin valvontaa tukeva osio, sekä kuljetukseen liittyvien lupien ja todistusten sekä eläinten hyvinvointilain mukaisten lupien käsittelytoiminnallisuudet otetaan käyttöön vuonna 2023.

Kaupungineläinlääkärien käytössä on potilastyötä varten Provet Net- eläinlääkäriohjelma, joka sisältää myös asiakasrekisterin. Ohjelmaan hankittiin vuoden 2022 lopussa lisäosa, jolla verianalysaattorin tulokset saadaan siirrettyä tietoturvallisesti suoraan Provet Net- järjestelmään. Tukipalveluja tarjoaa Espoon kaupungin tietohallintopalvelut (ICT-tuki).

TRACES (Trade Control and Export System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva tietojärjestelmä, jota käytetään eläinten ja eläimistä peräisin olevien sivutuotteiden tuonti- ja vienti-ilmoitusten ja todistusten välittämiseen EU maiden välisessä sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä näihin maihin. Vuonna 2021 tietojärjestelmä on uusittu, ja on nyt nimeltään Traces NT.

Kaupungineläinlääkäreillä on pääsyoikeus Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämän eläintenpitokielto rekisterin tietoihin.

5.5 Yhteistyö ja viestintä

Eläintauteihin ja elintarvikevalvontaan liittyvistä merkittävien tapahtumien tiedottamisesta vastaavat maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja läänineläinlääkärit.

Ympäristöterveydellä on erillinen suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Suunnitelma sisältää erilliset osiot mm. organisaatiosta, yhteistyötahoista, tiedottamisesta, varautumisesta ja toiminnasta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa ja elintarvikkeisiin ja talousveteen liittyvissä muissa erityistilanteissa, zoonooseissa ja säteilyvaaratilanteissa.

Viestinnässä tukeudutaan Espoon kaupungin viestintäohjeeseen ja kriisiviestintäoppaaseen. Eläinlääkintähuollon viestinnästä vastaa valvontayksikön päällikkö tai hänen sijaisensa. Kaupungineläinlääkärit antavat tarvittaessa tietoja / kertovat ajankohtaisista toimintaansa liittyvistä substanssiasioista tiedotusvälineille ja yleisölle. Erityistilanteita varten on mm. laadittu tiedotepohjia ja erityistilanteisiin liittyviä ympäristöterveyden viestintäohjeita ja yhteistyötahotietoja tarkennetaan tarvittaessa ja ainakin kerran vuodessa.

Eläinlääkintähuollon palavereita on sovittu noin kuukausittain. Palavereissa käsitellään kulloinkin ajankohtaisia valvontayksikön asioita, ohjaavilta viranomaisilta tulleita ohjeita, sekä eläinlääkintähuoltoon ja kaupungineläinlääkäriin vastaanottoon liittyviä käytännön asioita.

5.6 Maksut

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio korvaa kunnille eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvästä viranomaisvalvonnasta aiheutuneet kustannukset. Kunnalle maksettavista korvauksista säädetään eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:ssä ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (1031/2009) 3 §:ssä.

Kaupungineläinlääkärien yhteisvastaanotolla on klinikkaeläinhoitaja, jonka palkkakustannukset on suurelta osin katettu eläinten omistajilta perittävin klinikkamaksuin. Klinikkamaksun suuruus on 15 € (sis. alv) ja se peritään kaikilta vastaanotolla käyville asiakkailta, lukuun ottamatta kahden viikon sisään tehtävää kontrollikäyntiä saman sairauden johdosta.

5.7 Valvonnan toimeenpano

5.7.1 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautivalmius

Kaupungineläinlääkärit Taija Kuronen ja Raisa Lohman ovat valmiuseläinlääkäreitä, ja he ensisijaisesti osallistuvat eläintautitapauksen ilmettyä eläintaudin torjuntatyöhön. Valvontayksikön muut eläinlääkärit osallistuvat tarvittaessa myös torjuntatyöhön. Lisäksi kaupunki voi palkata sijaisen hoitamaan esimerkiksi praktiikkaa, jotta virkaeläinlääkärit voivat täysiaikaisesti keskittyä eläintaudin torjuntaan. Johtava kaupungineläinlääkäri vastaa siitä, että tarvittava määrä henkilöitä voi osallistua eläintaudin torjuntaan. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat vuosittain järjestettävään vapaaehtoiseen valmiuseläinlääkärikoulutukseen. Tällä hetkellä ajankohtainen aihe on afrikkalainen sikarutto, joka on levinnyt Suomen rajojen läheisyyteen. Erityisenä uhkana on vilkas Viroon suuntautuva liikenne ja metsästysmatkailu. Myös lintuinfluenssa leviäminen on ajankohtainen ja todennäköinen eläintautiuhka.

Varautumissuunnitelmien laadinta ja ylläpito

Espoon seudun ympäristöterveyden erityistilannesuunnitelmassa on toimintaohje zoonoosien ja tarttuvien eläintautien varalta. Ohjeessa on kuvattu vastustettavista eläintaudeista ilmoittaminen, eri viranomaisten vastuut ja yhteystiedot.

Eläintautiepäilyt- ja tapaukset

Eläintautien luokittelusta säädetään eläinterveyssäännöstössä (EU) 2016/429 ja sen nojalla annetussa tautien luettelointia ja lueteltuja eläinlajeja koskevassa täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2018/1882. Lisäksi eläintautien luokittelusta on säädetty kansallisessa eläintautilaissa 76/2021 ja niiden ilmoittamisesta sen nojalla annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 325/2021. Kunnaneläinlääkäriin on tehtävä eläintautilain mukainen ilmoitus aluehallintovirastolle viipymättä, jos se koskee luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläintautia. Kunnaneläinlääkäriin on tehtävä valvottavaa eläintautia koskeva eläintautilain mukainen ilmoitus aluehallintovirastolle viimeistään seuraavana arkipäivänä. Lisäksi aluehallintovirastoon ilmoitetaan kuukausittain kuukausiraportilla tietyistä, valvottavista eläintaudeista.

Zoonoosien valvonta

MMM:n asetuksessa 325/2021 20 §:ssä on listattu ne zoonootit eläntaudit, joista kunnaneläinlääkäriin on ilmoitettava viimeistään seuraavana arkipäivänä Espoon ja Kirkkonummen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille. Tartuntatautien yhdyshenkilöiden yhteystiedot ovat ympäristöterveyden erityistilannesuunnitelmassa, joka päivitetään aina muutosten yhteydessä. Päivitetyt yhteystiedot löytyvät myös epidemiaselvitystyöryhmän Teams-alustalta.

Terveysvalvontaohjelmat

Lakisääteisesti Espoon seudulla vastustetaan ainoastaan munintakanojen salmonellaa, mutta tällä hetkellä alueella ei ole tiedossa yhtään munantuottajaa, joka myisi munia. Yksikään lammastuottaja ei ole ilmoittautunut vapaaehtoiseen maedivisna - tai scrapie - valvontaohjelmaan.

Mikäli terveysvalvontaohjelmien laiminlyöntejä ilmenee, otetaan ensin yhteys eläinten pitäjään. Mahdollisista jatkotoimenpiteistä keskustellaan läänineläinlääkäriin kanssa.

Siipikarjakasvattajan ottamista salmonellanäytteistä ja parvien saapumisilmoituksista on praktikoilla kansio, johon saapuneet ilmoitukset kerätään.

Alueen nautailoilta (joita on yhteensä viisi) voidaan tarvittaessa (esim. AVI:n pyynnöstä) pyytää selvityksiä kotiteurastettujen nautojen lukumääristä ja BSE-testauksista.

Kotiteurastusilmoituksia ei ole alueella tullut. Mikäli sellainen tulee, praktikoilla on kansiossa tila ilmoituksia varten. Samalla, kun ilmoitus tulee, varmistetaan että tarvittava BSE-näyte on otettu yli 72 kk ikäisiltä nautoilta (ei koske tietyissä maissa syntyneitä nautoja, joiden kohdalla raja on 30 kk).

Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Kirkkonummella ja Espoossa ei ole tällä hetkellä valvottavia vesiviljelylaitoksia.

Kyyhkyslakat

Espoossa ja Kirkkonummella on neljä kyyhkyslakkaa, joista kyyhkysiä käy kilpailuissa tai näyttelyissä. Näiden kyyhkysten rokottamisesta on huolehtinut yksityiseläinlääkäri. Aluehallintoviraston määräyksestä tehdään tarvittaessa rokotustodistusten tarkastuksia tiloilla.

Muu tautiseuranta

Ruokaviraston määräyksestä otettavista näytteistä vastaavat kaupungineläinlääkärit. Näytteet on otettu Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tiedot taltioidaan mappeihin ja tutkimustulokset lähetetään AVIin kuukausiraportin yhteydessä, ellei toisin toivota. Läänineläinlääkäreiltä tai Ruokavirastosta saa käytännön neuvoja näytteenottoon ja lähetykseen liittyen. Yleensä aina, ennen kuin näytteitä lähdetään ottamaan, ollaan yhteydessä läänineläinlääkäriin puhelimitse.

Alueella on myös mehiläiskasvattajia, joiden esikotelomätäkartoitusta tehdään säännöllisesti läänineläinlääkärien kanssa sovitun ohjelman mukaisesti. Viime vuosina näytteet on ottanut valtuutettu tarkastaja, ja eläinlääkäreiden tehtävänä on ollut näiden tulosten arkistointi.

Eläinten keinollinen lisääntyminen

Alueella ei tehdä alkionsiirtoja hevosille. Alueella on yksi oriasema, mutta tällä hetkellä asemalla ei ole siittolatoimintaa.

Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläimistä saatavien sivutuotteiden hävittämistä elintarvikehuoneistoista valvotaan elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä. Sivutuotealan toimijoita yksikön alueella on noin 10 kpl (esim. tutkimustoimintaan tai diagnostiikkaan liittyvää maahantuontia). Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti.

Sivutuotealan laitosten hyväksyntä

Sivutuotelaitoksen rekisteröinnistä vastaa ja hyväksymispäätökset valmistelee valvontaeläinlääkäri.

Laitosten valvonta

Sivutuotelaitoksia valvoo valvontaeläinlääkäri.

Sivutuotteiden hautaaminen

Espoon seudun ympäristöterveys seuraa alueella toimivien tilojen sivutuotteiden hävitystapoja muiden tarkastusten yhteydessä. Mikäli on aihetta epäillä sivutuotteiden hautaamista, kaupungineläinlääkäri ottaa yhteyttä läänineläinlääkäriin ja toimii häneltä saatavien ohjeiden mukaisesti. Laitosten osalta sivutuotteiden hävitystapoja valvotaan elintarvikevalvonnan yhteydessä seuraamalla laitosten sivutuotekirjanpitoa.

Jos säädöstenvastaisuuksia havaitaan, toimijaa kehoitetaan muuttamaan toimintatavat lainmukaisiksi. Tarvittaessa käytetään pakkokeinoja. Toiminnan oikeellisuus jatkossa varmistetaan seurantatarkastuksella ja tehostetulla valvonnalla.

Käsitlemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Haaskanpidossa ohjeistetaan haaskanpitäjää ilmoittamaan tarvittavat tiedot praktikkoeläinlääkärille, joka syöttää tiedot haaskarekisteriin. Tällä hetkellä ei alueella ole haaskapaikkoja. Tarvittaessa eläinlääkäri voi käydä tarkastamassa haaskapaikan tai haaskaksi aiotun sivutuotteen. Mikäli sivutuotetta ei voi hyväksyä haaskaksi, on tuottaja velvollinen toimittamaan sen suuririskisen eläinjätteen polttolaitokseen Honkajoelle.

Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Eläinten vienti- ja tuontivalvonta on osa ennaltaehkäisevää eläintautivalvontaa.

Mikäli aluehallintovirastosta tulee tieto elävän eläimen laittomasta maahantuonnista kolmansista maista, praktikko ottaa yhteyttä ensin Ruokavirastoon, josta saadaan lisäohjeita jatkotoimenpiteisiin. Käännytyspäätökset kolmansiin maihin hoitaa pääsääntöisesti Ruokavirasto praktikkoeläinlääkärin tekemän tarkastuskertomuksen perusteella.

Sisämarkkina-alueella ilmenevä, laitton maahan tulo johtaa praktikkoeläinlääkärin tarkastukseen, jonka perusteella läänineläinlääkäri tekee päätöksen eläimeen kohdistuvista jatkotoimenpiteistä. Eläinperäisten tuotteiden tarkastuksesta vastaa hygieenikkoeläinlääkäri, joka neuvottelee tarvittaessa läänineläinlääkärin kanssa tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Sisämarkkinatuojat ja –viejät rekisteröityvät ja hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokaviraston internetsivuilta löytyy ohjeet erityisesti niihin tapauksiin, jolloin rekisteröintiä ja tuontilupaa ei tarvita. Kunnaneläinlääkäri ei saa hyväksyä tuonti- ja vientieriä, ellei ole aivan varma ehtojen täyttymisestä. Ruokavirastosta voi kysyä lisäohjeita.

Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto ilmoittaa saapuneista ennakkoilmoituksista kunnaneläinlääkärille. Tavoitteena on, että kunkin tuojan ensimmäinen lähetys tarkastetaan. Tarkastuksen tekee ensisijaisesti praktikkoeläinlääkäri. Tarkastusraportti tehdään pääsääntöisesti suoraan TRACES-järjestelmään. Järjestelmän käytöstä saa apua Ruokavirastosta.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, neuvotellaan läänineläinlääkärin kanssa jatkotoimenpiteistä. Myös Ruokavirasto antaa ohjeita tällaisten tapausten varalta. Todennäköisesti erä palautetaan lähtömaahansa.

Sisämarkkinavienti

Virkaeläinlääkäri tekee viejän pyynnöstä vientitarkastuksen lähteville eläimille. Samalla tarkastetaan, että rekisteröinti on tehty kyseiselle erälle. TRACES-järjestelmän käytöstä saa tarvittaessa apua Ruokavirastosta.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Aina, kun kyseessä on EU:n ulkopuolinen vientimaa, ollaan ensin yhteydessä Ruokavirastoon, josta saa tarkempia ohjeita kyseisen maan viennin ehtojen täyttämiseksi.

5.7.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelutarkastuksia tekevät pääsääntöisesti kaupungineläinlääkärit (praktikot) ja valvontaeläinlääkäri. Tarkastukset tehdään parityönä. Tarvittaessa eläinsuojelukäynnille on otettu mukaan klinikkaeläinhoitaja, joka on myös aluehallintoviraston valtuuttama eläinsuojeluvalvoja. Eläinlääkäri voi pyytää terveystarkastajan tai poliisipartion mukaan, mikäli se on työsuojelullisesti tarpeen. Virka-apupyynnöt tehdään sähköpostitse Länsi-Uudenmaan tilannekeskukseen. Kiireelliset virka-apupyynnöt tehdään hätäkeskuksen kautta numerosta 112. Poliisin virka-apu on ollut maksullista vuoden 2020 lokakuusta alkaen. Kaupungineläinlääkärit ovat perehtyneet hallintopäätösten tekemiseen ja osallistuvat säännöllisesti järjestettäviin (Ruokavirasto, AVI) eläinsuojelukoulutuksiin.

Vaikeissa eläinsuojelutapauksissa kysytään neuvoja Etelä-Suomen AVIn eläinsuojeluvalvonnasta vastaavilta läänineläinlääkäreiltä, jotka tarvittaessa osallistuvat tarkastukseen.

Jos tarkastuksella havaitaan, että eläinsuojelumääräyksiä on rikottu, antaa eläinlääkäri EsL § 42:n perustuvan kiellon jatkaa määräysten vastaista menettelyä ja/tai määräyksen epäkohdan korjaamiseksi määräajassa. Määräajan jälkeen tehdään seurantatarkastus, jossa määräyksen noudattaminen varmistetaan. Seurantatarkastuksen toteuttamisesta vastaa ensisijaisesti ensimmäisen tarkastuksen tehnyt henkilö. Mikäli eläimen hyvinvointi edellyttää, eläinlääkäri voi EsL § 44:n mukaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi (esim. tilapäinen hoito). Pieneläimet voidaan tarvittaessa toimittaa Löytöeläintalolle Viikkiin, osoite Koetilantie 13, 00790 Helsinki, puh. 0401980778.

Kaikista tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja eläinsuojelutarkastuskertomuslomakepohjalle. Tarkastuspöytäkirjat säilytetään vastaanotolla sekä kirjataan eläinlääkärien Excel-ohjelmaan. Eläinsuojelupäätökset lähetetään tiedoksi aluehallintovirastolle ja tarvittaessa poliisille. Vakavista eläinsuojelusäädösten rikkomuksista tehdään tutkintapyyntö poliisille (Espoon poliisilaitos, PL 20, 02631 Espoo).

Espoon ympäristöterveydessä on ohjeita lähinnä tuotantoeläinten pitoon liittyen (ympäristöluvan ja ilmoituksenvaraiset kohteet, eläinsuojelu, rekisteröityminen, ilmoitus aluehallintovirastoon, talliohjeita, kuolleen eläimen hävittäminen, haaskakäyttö).

Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella eläinsuojeluilmoitukset tehdään pääsääntöisesti suoraan virkaeläinlääkäreille, mutta ilmoituksen voi tehdä myös päivystävälle terveystarkastajalle.

Suurin osa tarkastuksista tehdään epäilyn perusteella. Tarkastus tehdään kohtuullisen ajan sisällä ilmoituksesta, jos tarkastustarvetta ei arvioida kiireelliseksi. Kiireelliset tapaukset käsitellään mahdollisimman pian, yleensä saman päivän aikana. Eläinsuojelutyölle on varattu molemmille praktikkoeläinlääkäreille aikaa 2,5 päivää viikossa ja valvontaeläinlääkärille 3 päivää viikossa. Vuoden 2023 alkupuolelta alkaen valvontaeläinlääkäriin koko työaika kohdennetaan eläinlääkintähuollon valvontatehtäviin.

Tähän sisältyvät myös eläintautivalvontaan liittyvät tehtävät, kuten hevosten ja lemmikkieläinten vientitarkastukset, laittomien eläinten tarkastukset ja näihin tehtäviin liittyvät kirjalliset raportoinnit.

Jos tarkastuksen kohde on eläinlääkärin oma asiakas, tarkastuksen tekee joku muu valvontatyötä tekevä eläinlääkäri. Eläinsuojeluvalvontatyötä tekevät eläinlääkärit sijaistavat tarvittaessa toisiaan, ja myös hygieenikkoeläinlääkäri sekä johtava kaupungineläinlääkäri voivat tilanteen niin vaatiessa toimia sijaisena yksittäisessä eläinsuojeluvalvontatehtävässä.

Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Ilman epäilyä saadaan tarkastaa luvan- tai ilmoituksenvaraiset eläintenpitopaikat kuten kennelit, hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet 1-3 vuoden välein, kohteesta riippuen. Valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on tarkastaa ko. kohteet 1-3 vuoden välein riskiperusteisesti. Tämä tavoite ei ole aiempina vuosina kuitenkaan toteutunut, resurssipulasta johtuen. Työmäärä eläintautien ja eläinsuojelun osalta on edelleen lisääntynyt, eikä säännöllisen valvonnan tarkastuskäyntejä ole pystytty tekemään suunnitelman mukaisesti, huolimatta vuonna 2020 saadusta 0,6 htv:n resurssilisäyksestä.

Teurastamot ja pienteurastamot

Espoon seudun ympäristöterveyden alueella ei ole teurastamoita tai pienteurastamoita.

Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan

Mikäli tuotantoeläintilalla tehtävän eläinsuojelu- tai eläintautitarkastuksen yhteydessä ilmenee puutteita, jotka vaikuttavat tilan EU-tukiin, on virkaeläinlääkäri viipymättä yhteydessä läänineläinlääkäriin ja toimittaa tälle mahdollisimman tarkan tarkastuspöytäkirjan. Tarkastuspöytäkirja toimitetaan viimeistään viikon kuluessa tarkastuksesta läänineläinlääkärille. Erityisesti tiläkäynnillä tulee kiinnittää huomiota nk. hyvinvointi-indikaattoreihin, joita on annettu vasikoiden, sikojen, munivien kanojen, nautojen ja hevosten hoitoon liittyen

5.7.3 Seuranta

Kaikessa valvonnassa annettujen määräysten noudattamista valvotaan tekemällä seurantatarkastus määräajan päättymisen jälkeen tai muulla tavoin varmistamalla määräysten noudattamisesta.

5.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

5.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Kaupungin praktikkoeläinlääkärin virkoja on kaksi. Praktikkoeläinlääkärit huolehtivat alueellaan hyöty- ja muiden kotieläinten (lemmikkieläinten) terveyden- ja sairaudenhoidosta virka-aikana. Suurikokoisten lemmikkieläinten ja tuotantoeläinten sairaskäynnit tehdään eläinten pitopaikkaan.

Praktikkoeläinlääkärit tarjoavat pieneläimille peruseläinlääkäripalveluja yhteisvastaanotolla os. Pihatörmä 1 A, 02240 Espoo. Vastaanotolla työskentelee myös klinikkaeläinhoitaja. Vastanotolla tarjotaan tavanomaisia eläinlääkäripalveluja, joihin sisältyy mm. puhelinneuvontaa, sairaudenhoitoa, ennalta ehkäisevää toimintaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämisessä sekä tarvittaessa eläinten lopetus.

5.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelman piiriin kuuluvia tuotantoeläintiloja, joille kunnan tulee järjestää terveydenhuoltopalvelut. Tähän mennessä kaikki voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset on solmittu yksityisten eläinlääkärien kanssa.

Terveydenhuoltosopimukset nautatiloilla

Kaksi viidestä nautatilasta kuuluu nautojen terveydenhuoltojärjestelmä Nasevaan ja heillä on voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset yksityisten eläinlääkärien kanssa.

5.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-aikana

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Vastaanotolla annetaan tavallisimpia toimenpiteitä sisältäviä peruseläinlääkäripalveluja ajanvarauspotilaille sekä hätätapauksille.

Akuutteja sairastapauksia varten on varattu joka arkipäivälle 1,5 tuntia eläinlääkäriin tutkimusaikaa. Tarvittaessa ajanvaraukseen on mahdollista tehdä muutoksia, mikäli varattu aika ei riitä.

Eläinlääkäripäivystys virka-ajan ulkopuolella

Virka-ajan ulkopuolisesta (arkipäivinä klo 16–8 sekä viikonloppuisin ympäri vuorokauden) eläinlääkäripäivystyksestä vastaa Yliopistollinen eläinsairaala Helsingin Viikissä. Päivystys kattaa kaikki Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kotieläimet. Yliopistollinen eläinsairaala tarjoaa eläimen terveydentilan vaatiessa ja omistajan halutessa korkeatasoisia erikoiseläinlääkäripalveluja myös päivystysaikana, jolloin niitä muualta ei ole saatavissa. Yliopistollisessa eläinsairaalassa on eriytetty pieneläin- ja hevossairaala sekä tuotantoeläinpäivystys.

Pieneläinsairaala, päivystysnumero 0600 97411, käyntiosoite Koetilantie 2, Helsinki.

Hevossairaala, päivystysnumero 0600 412, käyntiosoite Koetilankuja 1. Helsinki

Tuotantoeläinsairaala, päivystysnumero 0600 97413, käyntiosoite Leissantie 41, Mäntsälä

5.8.4 Palvelujen saatavuus

Kahden kaupungineläinlääkäriin asianmukaisesti varustettu yhteisvastaanotto, (pinta-ala 130 m²) sijaitsee Länsikeskuksessa (Matinkylä-Olari) hyvien liikenneyhteyksien päässä. Vastaanottotilat ovat ahtaat, ja vuokrasopimusta uusiessa pyritään vastaanoton tiloja hieman laajentamaan praktiikkatyön sujuvoittamiseksi. Valvontayksikön alueella on myös noin 20 yksityistä eläinlääkäripalvelujen tarjoajaa ja siten saatavilla kattavasti peruseläinlääkäripalveluita sekä hyöty- että muille kotieläimille. Virkaeläinlääkärit hoitavat valvontatehtävien lisäksi pääasiassa pieneläimiä sekä tekevät alle 50 sairaskäyntiä vuodessa hyötyeläinten pitopaikkoihin.

5.8.5 Ostopalvelut

Virka-ajan ulkopuolinen päivystys hankitaan ostopalveluna Yliopistollisesta eläinsairaala. Koska kyseessä on kansallisella vertailutasolla korkeatasoista osaamista ja palveluita tarjoava eläinsairaala, ei erillistä päivystystoiminnan laadun valvontaa ei ole katsottu tarpeelliseksi toteuttaa. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus virka-ajan ulkopuolisesta

päivystyksestä yliopistollisen eläinsairaalan kanssa on Espoon ja Kauniaisten kaupunkien osalta tehty v. 2006 ja Kirkkonummen kunnan osalta vuonna 2007. Sopimusten mukaan palvelujen tuottaja perii annetuista eläinlääkäripalveluista eläimen omistajalta tai haltijalta maksun, joka vastaa palvelusta keskimäärin aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Yliopistollinen eläinsairaala lähettää vuosittain sekä erikseen pyydettyä kunta- ja eläinlajikohtaiset raportit seutuyksikön alueen päivystyksessä hoidetuista potilaista ja niiden diagnooseista. Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa neuvotellaan ja sovitaan toimintatavasta aina tarvittaessa, esimerkiksi eläntautitilanteisiin liittyen.

Virka-ajan ulkopuolinen päivystys Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa on sujunut erittäin hyvin. Espoon kaupungilla ja yliopistollisella eläinsairaallalla on ollut päivystyssopimus yli 20 vuoden ajan. Korjaavaa palautetta tulee palveluja käyttäviltä asukkailta erittäin harvoin, ja havaittujen yksittäisten ongelmakohtien osalta on käyty neuvottelut Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa toiminnan parantamiseksi.

5.9 Valvontasuunnitelman seuranta ja arviointi

Valvontasuunnitelma viedään yhdessä muiden ympäristöterveyden valvontasuunnitelmien kanssa Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnalle hyväksyttäväksi.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista seurataan virkaeläinlääkärien palaverissa 4-6 kertaa vuodessa.

Aluehallintovirastoon raportoidaan / lähetetään:

- joka kuukausi kuukausi-ilmoitus
- eläinsuojelupäätökset, eläntautivalvontakäynnit /-päätökset
- salmonellavalvontapöytäkirjat
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

Suunnitelman toteutumisen arviointi esitetään Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnalle muiden ympäristöterveyden valvontasuunnitelmien yhteydessä ja arviointi lähetetään aluehallintovirastoon tiedoksi seuraavan kalenterivuoden maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista ja eläntautilain nojalla suoritettuja toimenpiteitä. Samalla esitetään tilasto eläinlääkäripalvelujen käytöstä, josta ilmenee vuositasolla sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä yliopistollisen eläinlääkäripäivystyksessä

5.10 Palaute ja toiminnan kehittäminen

Mahdolliset eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ohjataan praktikkoeläinlääkärien esimiehelle eli johtavalle kaupungineläinlääkärille. Johtava kaupungineläinlääkäri neuvottelee asiakkaan kanssa ja päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Kunta korvaa vahingonkorvauslain (412/ 1974, luku 3) työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuun mukaisesti mahdolliset työntekijän virheestä tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot. Riitatapauksissa eläimen omistaja, hoitanut eläinlääkäri tai kunta voi pyytää lausunnon eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Lautakunta antaa lausunnon siitä, onko eläimen hoidossa tapahtunut hoitovirhe ja syntyykö virheestä vahingonkorvausvastuu.

Vastaanotolla on palautelaatikko asiakaspalautetta varten ja palautetta saadaan myös sähköpostitse sekä puhelimitse. Palaute on ollut pääasiassa kiittävää. Kirjallisista asiakaspalautteista ja mahdollisista valituksista pidetään kirjaa ja niissä esille tulleet asiat

huomioidaan eläinlääkäripalvelujen suunnitelmaa päivitettäessä. Myös mahdollisissa aluehallintoviraston tarkastuksissa ja auditoinneissa ilmenneet, kehittämistä vaativat seikat otetaan huomioon. Tehtävien korjaavien toimenpiteiden edistymistä seurataan.